

Täysistunto

Tiistai 8.9.2015 klo 14.03—16.20

3. Hallituksen esitys eduskunnalle työeläkejärjestelmää koskevan lainsäädännön muuttamiseksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 16/2015 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

14.06 **Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Mäntylä** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan toteutettavaksi työeläkeuudistusta koskevat lainmuutokset. Hallituksen esityksen keskeisenä tavoitteena on pidentää suomalaisten työuria. Samalla tavoitteena on vähentää julkisen talouden kestävyysvajetta. Työurien pidentymisen kautta edistetään työllisyyttä ja kasvatetaan talouden yhteenlaskettuja tuloja. Kestävyysvajetta supistaa myös eläkkeiden maksuun tarvittavien menojen pienentäminen.

Esityksen tavoitteena on myös turvata työeläkejärjestelmän rahoituksellinen kestävyys. Työurien pidentyessä työtulosumma kasvaa, mikä tukee myös eläkkeiden rahoituspohjaa. Rahoituspohjan kasvaminen hillitsee työeläkemaksun nousupaineita. Ehdotettujen muutosten johdosta työeläkemaksun taso voidaan vakiinnuttaa seuraaviksi vuosikymmeniksi.

Esityksessä ehdotetaan eläkeiän nostamista asteittain. Vanhuuseläkeiän alarajaa ehdotetaan nostettavaksi vuonna 1955 syntyneistä alkaen 3 kuukautta jokaista ikäluokkaa kohti 65 vuoteen asti. Myöhemmin vanhuuseläkeikä työeläkejärjestelmässä sekä kansaneläkejärjestelmässä ehdotetaan sidottavaksi eliniänodotteeseen. Tarkoituksena on, että osa odotettavissa olevasta eliniän pitenemisestä käytettäisiin jatkossa työssäoloon. Eläkeikä nousisi kaikilla työssä olevilla työskentelyalasta riippumatta.

Eläkkeen karttuminen muutettaisiin kaikenikäisille samanlaiseksi. Eläkkeen karttuminen alkaisi nykyistä aikaisemmin, jo 17 vuoden iässä, ja karttuma olisi 1,5 prosenttia työansioista. Vanhemmille ikäluokille muutosta kuitenkin pehmennettäisiin erityisellä siirtymäajan karttumalla.

Uusina eläkeuotoina otettaisiin käyttöön osittainen varhennettu vanhuuseläke ja työuraeläke. Osittainen varhennettu vanhuuseläke korvaisi nykyisen osa-aikaeläkkeen. Työuraeläke mahdollistaisi eläkkeelle siirtymisen hieman alinta vanhuuseläkeikää aikaisemmassa vaiheessa niille, jotka ovat tehneet pitkän työuran rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavassa työssä ja joiden mahdollisuudet jatkaa työssä ovat heikentyneet. Se, minkä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

laista työtä pidettäisiin eläkkeeseen edellyttävällä tavalla rasittavana ja kuluttavana, on tar-
koin määritelty lakiehdotuksessa.

Uudistuksella pyritään turvaamaan kaikille ikäluokille riittävät eläketasot ja varmista-
maan sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus. Nykyistä pidemmät työurat johtaisivat pa-
rempiin eläkkeisiin, koska eläkettä ehtii karttua pidemmältä ajalta. Ehdotettu muutos eläk-
keen karttumisen alarajan laskemisesta sekä se, että luovutaan työeläkevakuutusmaksun
vähentämisestä eläkkeen perusteena olevista työansioista, parantaa eläketasoa erityisesti
nuorten osalta. Nuorten kannalta olennaista on myös, että eläkemaksun nostopaineita voi-
taisiin hillitä nyt ehdotettavilla muutoksilla. Sukupolvien ja eri sosioekonomisten ryhmien
välistä oikeudenmukaisuutta tukisi karttumissäännösten yhdenmukaistaminen. Jo eläk-
keellä olevia nyt ehdotettavat muutokset eivät koske.

Ehdotettavien muutosten pohjana on työmarkkinakeskusjärjestöjen viime syksynä teke-
mä sopimus ehdotuksesta työeläkeuudistukseksi. Valmistelua on jatkettu tämän jälkeen
sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä työmarkkinakeskusjärjestöjen ja eläkelain-
säädännön toimeenpanijoiden kanssa.

Eläkejärjestelmän muutokset ovat yksi niistä rakenteellisista uudistuksista, joita Suomi
tarvitsee tässä vaativassa taloudellisessa tilanteessa. Eläkeuudistus myös merkittäväällä ta-
valla hillitsee työnantajamaksujen nousua. Ilman nyt ehdotettavia muutoksia työntekijän
eläkelain mukaista maksua olisi nostettava yli prosenttiyksiköllä vuoteen 2025 mennessä.

Vuonna 2009 silloinen hallitus ja työmarkkinakeskusjärjestöt asettivat tavoitteeksi, että
25 vuotta täyttäneen eläkkeellesiirtymisiän odote nousisi vähintään 62 vuoteen ja 4 kuu-
kauteen vuoteen 2025 mennessä. Nyt ehdotettavien muutosten on valmisteluvaiheessa ar-
vioitu johtavan tavoiteltuun lopputulokseen jo hieman tätä aiemmin.

14.11 Tuula Haatainen sd: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on nyt yksi tämän
eduskuntakauden tärkeimmistä uudistuksista. Tämän valmisteluhan tapahtui jo viime kau-
della, kun työmarkkinaosapuolet pääsivät noin vuosi sitten sopimukseen työeläkejärjestel-
män uudistamisesta.

Työeläkkeet kertyvät työstä, ja siksi työllisyyspolitiikka on rahoituksen kestävyys-
kannalta aivan keskeistä. Yksilön työssäjaksamisen kannalta taas olennaista on vahvistaa
nimenomaan työelämän laatua ja työssä jaksamista. Tähän toivonkin hallitukselta kiristys-
ten sijaan aktiivisempaa otetta. Valtiovalta voi monin keinoin tukea ja edistää työurien pi-
dentämistä. Tästä maassamme on hyviä kokemuksia muun muassa 2000-luvun alusta.

Työelämän murros on todellista. Entistä useampi työntekijä vaihtaa työpaikkaa moneen
otteeseen uransa aikana, pätkä- ja silpputyöt ovat todellisuutta, ja vain harva työntekijä saa-
vuttaa parhaat ansionsa työuran loppuvuosina. Tämä esitys on pyrkinyt ottamaan nämä
muutokset huomioon. Eläkekattumat paranevat kaikilla työntekijöillä, eikä sillä ole mer-
kitystä, missä elämänvaiheessa työ on tehty. Lisäksi työuraa pitkään jatkavilla säilyy mer-
kittävä kannuste lykkäyskorotuksen avulla.

Tämä työmarkkinaosapuolten saavuttama sopu tavoittelee riittävää eläketurvaa jokai-
selle, sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden varmistamista sekä koko työeläkejärjes-
telmän rahoituspohjan turvaamista. Esityksen arvioidaan vähentävän eläkemenoja ja lisää-
vän työllisyyttä niin, että kestävyysvaje pienenee 1 prosenttiyksiköllä. Myös eläkevarojen
sijoitussääntöjä muutetaan, jotta sijoitustuotot paranevat. Näillä esitetyillä muutoksilla
voidaan vahvistaa rahoituksen kestävyyttä niin, että maksutasoksi riittäisi 24,4 prosenttia
jatkossa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

Arvoisa puhemies! Suomen talouden tilanne on vakava. Eläkeuudistus onkin ainoa konkreettinen uudistus, jolla on todellista vaikutusta kestävyysvajeeseen ja joka on aidosti yhdessä sopien saatu aikaan. Tällaista sopimisen kulttuuria tarvitaan jatkossakin, ja hallituksella on siinä nyt näytön paikka.

Nykyistä pidemmät työurat tuottavat paremman eläketason. Tämä edellyttää kuitenkin, että työtä on tarjolla ja työtä voi jatkaa eläkeikään saakka. Siksi sekä työllisyyden vahvistaminen että työelämän kehittäminen ovat aivan olennaisia.

Tässä uudistuksessa eläkkeiden karttumissääntöjen muutokset lisäävät myös järjestelmän oikeudenmukaisuutta. Jatkossahan eläke karttuu jo 17-vuotiaasta alkaen ja koko palkka on eläkekarttuman perustana, ja on hyvä asia, että niin sanottu piiloleikkuri nyt sitten poistettiin. Lisäksi kertymä pysyy samansuuruisena koko työuran ajan. Nämä muutokset parantavat erityisesti nuorten ihmisten tulevaa eläkettä.

Lisäksi käyttöön otetaan uusi työuraeläke ja osittainen varhennettu vanhuuseläke, jotka lisäävät työntekijän ja yrittäjän mahdollisuuksia joustavaan eläköitymiseen. Suunnitelmallista eläkkeelle siirtymistä tukee myös tavoite-eläkeikä, jonka työntekijä saa tietoonsa 5 vuotta ennen alinta eläkeikänsä ja näin voi sitten arvioida tulevaa tasoa eläkkeessään. Siksi onkin hyvin tärkeää, että työntekijät ja yrittäjät saavat ajoissa informaatiota siitä, mitä eläkeuudistus tarkoittaa ja miten se omalla kohdalla vaikuttaa.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama sana tasa-arvosta: Naisten eläkkeet ovat keskimäärin miesten eläkeitä matalampia, ja erothan johtuvat matalammasta palkkatasosta sekä lyhyemmistä työurista. Näihin ei suoraan voida eläkejärjestelmän kautta vaikuttaa, mutta hallitus voi omilla toimillaan parantaa naisten asemaa työelämässä. Eläkkeiden tasoon vaikuttavat myös perhevapaat, joita naisilla on enemmän kuin miehillä. Voimassa olevan lainsäädännön mukaanhan eläkettä karttuu myös vanhempainraha-ajoilta sekä alle 3-vuotiaan lapsen hoitamisesta kotona, kuten myös opiskelustakin. Tässä laskennallinen pohjapalkka on nyt 707 euroa. Tämä periaate tulee säilymään jatkossakin, ja se on hyvä asia.

Haluan kuitenkin, arvoisa puhemies, kirittää hallitusta helpottamaan työn ja perheen yhteensovittamista ja parantamaan naisten työllisyysastetta. Nimittäin naisten vahva työmarkkina-asema näkyy sitten palkoissa, työurassa ja sitä kautta myöhemmin eläkkeissä.

14.16 Anna Kontula vas: Arvoisa rouva puhemies! Esitys työeläkejärjestelmää koskevan lainsäädännön muuttamiseksi on puhdas esimerkki tilanteesta, jossa muodollisesti yhtäläinen säännös johtaa tosiasialliseen eriarvoisuuteen. Tällä viitataan etenkin eläkeiän sitoamiseen elinajanodotteeseen.

Esityksen mukaan eläkeikää nostettaisiin asteittain 65 vuoteen, minkä jälkeen se sidotaisiin keskimääräiseen elinajanodotteeseen. Tarkoituksena on säilyttää saavutettu eläkeajan ja työssäoloajan välinen suhde myös siinä tapauksessa, että ihmiset tulevaisuudessa eläisivät entistä vanhemmiksi. Uudistus ei huomioi, että erot väestöryhmien elinajanodotteissa ovat hyvin suuria. Tällä hetkellä hyvätuloinen 35-vuotias mies voi odottaa elävänsä 82-vuotiaaksi, kun taas pienituloisen miehen elinajanodote on 69,5 vuotta.

Tuloluokkien väliset erot ovat kasvaneet yhtä jalkaa tuloerojen kasvun kanssa 1990-luvun taitteesta lähtien. Koska tuloerot jatkavat kasvuaan, ei ole mitään syytä olettaa elinai-kaerojen tasaantuvan lähitulevaisuudessa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että varsinkin duunarimiehet saavat heittää hyvästit eläkepäiville. Otan tässä esimerkiksi rakennusalan, jolta nykyisinkin eläköidytään varhain, keskimäärin noin 58-vuotiaana. Harva yli kuusikymppinen jaksaa kiipeillä telineillä sateessa tai päällystää moottoritietä helteessä. Rakentajat

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

myös kuolevat varhain, sillä alalla on paljon juuri niitä pienituloisia miehiä, joiden keskimääräinen elinajanodote jää uudistuksen laskukaavalla alle vanhuuseläkkeen alarajan.

Arvoisa rouva puhemies! Vaikka tulevaisuudessa hyvin harva rakentaja ehtii vanhuuseläkkeelle, maksajiksi he kyllä kelpaavat. Koska rakentajien työurat usein alkavat viimeistään parikymppisenä, saattaa eläkemaksuvuosia kertyä hyvinkin saman verran kuin korkeakoulutetulla, joka jaksaa töissä vanhuuseläkeikään saakka tai ylikin. Niin sanotun työnsankarieläkkeen tuominen lakiin ei muuta tätä kokonaiskuvaa, sillä sen tiukkoihin ehtoihin mahtuvat äärimmäisen harvat, joidenkin arvioiden mukaan noin parituhatta henkilöä kustakin ikäluokasta, raksoilta tuskin kukaan. Työuraeläkkeen saamiseen vaaditaan kutakuinkin yhtäjaksoista virallisista rekistereistä todennettavaa työuraa, jollaista kausi- ja suhdanneherkällä rakennusalalla on tuskin kenelläkään.

Rouva puhemies! Kyllä minä tiedän, että kolmikannassa sovittu on tässä maassa niin pyhää ja koskematonta, että sitä ei järkipuheilla kaadeta. Aina kannattaa silti yrittää. Mekaanisen elinajanodotektyöksen ongelmia olisi nimittäin varsin helppo lieventää esimerkiksi huomioimalla alakohtaisia eroja. Jos näin ei tehdä, se on sitten puhtaasti ideologinen valinta. Itse en aio kannattaa uudistusta, jossa eläkemaksut kuuluvat kaikille mutta eläkkeet vain valituille.

Arvoisa puhemies! Aikasuosituksen vuoksi käsittelen eläkeuudistuksen taustaoletuksiin liittyviä yleisempiä haasteita myöhemmin toisessa puheenvuorossa.

14.20 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Käsiteltävänä oleva esitys on esimerkki siitä, kuinka nykyhallituksen pitäisi myös rakentaa yhteiskunnassa tekemistä ja sopimista. Edellisen hallituksen aikana liikkeelle laitettu eläkeuudistus on juuri se esimerkki, kuinka kolmikannassa voidaan sopia isoista, meitä eteenpäin vievistä asioista. Yhdessä harmonisesti työmarkkinajärjestöjen kanssa tehty ratkaisu on nyt täällä käsittelyssä, ja kaikki taputtavat. Nykyhallituksen pääministerikin antaa tälle aplodit, koska toteaa, että tämä on erinomaista ja hyvin valmisteltua työtä. (Toimi Kankaanniemi: Kontula ei!) Työmarkkinajärjestöt antavat sille aplodeita. — On säröjä, joita edustaja Kontula tässä aiemmin toi esille. Sopimus on aina sopimus, tavoitteita paremmasta on toki meillä työnantaja- ja työntekijäpuolten edustajilla jokaisella. Mutta kun tehdään yhteinen ratkaisu, se tarkoittaa sitä, että kaikki olemme kutakuinkin tyytyväisiä.

On pakko sanoa — vaikka ei tähän aivan liity, mutta signaalina siihen, kuinka tästä siten tiedotetaan jatkossa — että olen hirvittävän pettynyt siihen, että esimerkiksi Telan osalta on eläketiedottamisessa tehty radikaaleja muutoksia. Tämä uudistus ei tule läpäisemään omalta sisällöltään niin, että eläkkeensaajat tämän ehdotuksen perusteella saisivat sen kaiken tiedon, mitä kuuluisi saada. Meillä jää puutteelliseksi yrittäjätahojen, meillä jää puutteelliseksi myös työntekijätahojen saama tieto, mitenkä tämä vaikuttaa siihen, mitä me voimme itsessämme tehdä.

Olisin toki toivonut, että tässä uudistuksessa oltaisiin voitu käsitellä meillä viime eduskuntakaudella ollutta eläkkeiden katto -keskustelua ehkä vähän toisella tavoin kuin että leikkaamme vain sitä, mitä työllä on ansaittu. Kun meidän järjestelmä kuitenkin tarjoaa mahdollisuuden noin 60 prosentin ansioon siitä, mitä on oman työhistoriansa aikana ansainnut, niin olisiko ollut hyvä avata tämä keskustelu niin, että se keskimääräinen palkkatulo, josta eläke muodostuu, olisi se 60 prosenttia, etteivät ne ihmiset, jotka jatkavat eläkkeelle siirryttyään työuraansa, olisi välttämättä olleet oikeutettuja kartuttamaan sen 60 pro-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

sentin päälle enää eläkettä? Oltaisiin otettu sellainen asetelma, että voit ottaa eläkettä ja työhistoriasi voi jatkua. Olisi kunnioitettavaa, että työllä voidaan tulla edelleen toimeen.

Uudistus kuitenkin sisältää mielestäni sellaisia elementtejä, jotka paitsi sukupolvien myös sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävät. Alle 3-vuotiaitten lasten vanhempien osalta, näiden jäädessä kotiin hoitamaan lapsia, tässä on uudistus, joka edesauttaa tätä tasa-arvon toteutumista.

Mutta en voi olla viittaamatta edustaja Kontulan käyttämään puheenvuoroon — kuinka niin onkin? Maksajiksi me kyllä kelpaamme, mutta nauttijoita emme pysty olemaan. On todellakin varteen otettava ja nähtävä asia, kun näitä tietyissä työurissa, tietyissä työkokonaisuuksissa olevia hankkeita lähdetään arvioimaan — että koska ja mikä on se raskas työ — että hallitus lähtee työmarkkinaosapuolten kanssa valmistelemaan jo nyt tässä vaiheessa sitä, mitkä ovat ne alat, mitkä ovat ne ammatit, jolloin kun ruvetaan pohtimaan sitä, onko tällä henkilöllä täytynyt se pitkän työuran ja raskaan työn tekemisen raja, niin ei kävisi niin kuin tällä hetkellä käy aina ensimmäisenä niin sanotun työkyvyttömyyseläkkeen osalta, että tulee se kielteinen päätös ja sen jälkeen vasta ruvetaan käsittelemään tosissaan, vaan nyt luotaisiin jo se pohja. Ruvetaan jo nyt pohtimaan niitä aloja, että kun se vakuutusyhtiön, työeläkeyhtiön lääkäri saa ne paperit käteensä, niin tietää, että täällä on se pohja jo saavutettu, sitä kohden meidän pitää edetä.

Lopuksi haluan sanoa, arvoisa puhemies, vielä kerran: tästä on hyvä tämänkin hallituksen ottaa mallia, kuinka työmarkkinajärjestöjen kanssa asioita hoidetaan.

14.25 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa puhemies! On ryhdikästä aloittaa syysistuntokausi mittavalla rakenneuudistuksella, joka toivottavasti saa koko eduskunnan tuen.

Käsittelyssä olevan eläkeuudistuksen keskeinen tavoite on todellakin pidentää työuria vanhuuseläkeikää asteittain nostamalla. Uudistuksella parannetaan julkisen talouden kestävyyttä noin prosenttiyksiköllä ja turvataan eläkejärjestelmämme rahoituksellista kestävyyttä. Tämä esitys on välttämätön osoitus siitä, että me Suomessa kannamme vastuuta ja kykenemme tekemään rakenteellisia uudistuksia emmekä anna Suomen ajautua Kreikan tielle. Mikä olennaista, uudistuksella halutaan myös turvata kaikille ikäluokille riittävät eläketasot ja varmistaa sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus.

On hyvin tärkeää, että eläkeuudistuksesta keskustellaan laajasti. Eduskunta käy tämän esityksen läpi, ja on tärkeää sanoa ääneen, mihin tällä eläkeuudistuksella pyritään. Todellakin pyritään turvaamaan riittävät eläkkeet: eläkkeet pienenisivät voimakkaasti elinaikakertoimen takia, elleivät työurat pitenisi. Siksi tarvitsemme eläkeuudistuksen. Toinen tärkeä asia on kestävä rahoitus: kun me elämme pidempään, pitäisi eläkemaksuja nostaa, kun eläkemenot nousevat, ja kestävämpi ratkaisu on todellakin se, että lisäämme työntekoa. Kolmantena: Työurien pidentäminen. Eläkejärjestelmältä odotetaan ja saadaan tukea myös työllisyyden parantamiseen ja julkisen talouden ongelmien ratkaisemiseen. Siksi eläkeuudistus.

Täällä on todettu, että tämä esitys perustuu työmarkkinakeskusjärjestöjen kompromissisopimukseen, joka todellakin täyttää edellisen hallituksen rakennepaketin tavoitteet. Kokoomuksen eduskuntaryhmä on tälle eläkeratkaisulle antanut tukensa, mutta nostan esille muutamia asioita, joita valiokuntakäsittelyssä on hyvä käydä läpi, joita on arvioitava ja tarkasteltava.

On todettava, että eläkeuudistus ei ole työurauudistus, koska se ei sisällä työelämän kehittämiselementtejä tai ennen kaikkea työnantajalle taloudellisia insentiivejä pidentää

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

työuria, ja siksi työelämää pitää kehittää, niin kuin täällä erityisesti sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja totesi.

On myös todettava, että kannusteet jatkaa työuraa vanhuuseläkeikää lähestyttäessä jäävät tässä ratkaisussa laihoiksi, kun korotettu karttuma poistuu. Ja on tärkeää myöskin katsoa, millä tavalla tämä uudistus kannustaa korkeaan koulutukseen ja työurien jatkamiseen.

Esitykseen sisältyvä niin kutsuttu työuraeläke luo uusia valinnanmahdollisuuksia eläkkeelle jäämisen ja työssä jatkamisen välille, mutta se ei täysimääräisesti toteuta eläkeuudistuksen perustavoitetta eläkkeellejäämisiän myöhentämisestä.

Mutta nämä ovat asioita, joita valiokuntakäsittelyssä on katsottava.

Arvoisa puhemies! Esitys turvannee 10—20 vuodeksi työeläkkeiden rahoituksen, ja se on erittäin tärkeää. Mutta todellakin totean, että eduskuntaryhmämme antaa tuen tälle lakiesitykselle. Ja on aivan erinomaista, että tässä esityksessä on joustavia elementtejä, eli työeläketurvassa on jatkossakin joustavia elementtejä: joustava vanhuuseläkeikä säilyy, osittainen varhennettu vanhuuseläke osa-ajaeläkkeen sijaan. Ja juuri nämä joustavat elementit ovat työntekijöille tärkeitä asioita, ne lisäävät työelämän laatua.

On sukupolvinäkökulmasta oikeudenmukaista, että vanhuuseläkeikä alkaa nousta jo 1955 syntyneillä. On myös tärkeää alleviivata ja sanoa ääneen, kun tämä lakiesitys on lähetekeskustelussa, että työkyvyttömyyseläkkeen tason korottaminen lieventää eläkeläis- köyhyyttä ja työeläkemaksun eläkevähenteisyyden poistaminen parantaa eläkkeiden tasoa.

On selvää, että kun lakia käsitellään, niin saamme myöskin pohtia ja vastata kysymyksiin ammatillisesta eläkeikäasiasta.

Aivan lopuksi haluan nostaa vielä tasa-arvonäkökulman, joka tässä on tullutkin jo esille. Eli me tiedämme, että miesten korkeammat eläkkeet naisiin verrattuna johtuvat keskimäärin kaksi vuotta pidemmistä työurista ja korkeammasta palkkatasosta. Lähetän tässä kyllä hallitukselle terveiset siitä, että todella tärkeää on, että tasa-arvotoimia tehdään. On hyvin tärkeää myöskin, että naisten työmarkkina-asemaa ja epätasa-arvoon johtavia rakenteita poistetaan, ja yksi on vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvat kustannukset. On tärkeää, että tässä asiassa edetään niin, että tuo työelämän häpeätahra ja yrittäjyyden jarru saataisiin poistettua. Että budjettiriiheen tästä lähetän vielä terveiset.

Mutta aivan lopuksi, arvoisa puhemies, totean, että lakiesitys on kannatettava. Uudistus perustuu viisauteen. Kun saamme lisää vuosia elämään, on elämää ja aktiivisuutta saatava noihin vuosiin. Eli kun ihmisen elinikä pidentyy, niin osa noista lisävuosista tulee käyttäen työntekoon. Sille viisaalle ajatukselle tämä lakiesitys perustuu.

14.31 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä on paljon hyviä elementtejä: Kestävyysvaje pienenee yli prosenttiyksiköllä. Karttumaratkaisusta on saatu oikeudenmukainen myös niille duunareille, jotka tekevät pitkän työuran tasisella palkalla. Karttuma alkaa jo 17 vuodesta, ja pitkän työuran raskaissa töissä tehneille mahdollistetaan työuraeläke.

Mutta ehkä merkittäväntä nyt kuitenkin, kun tämä eläkeratkaisu on nyt tullut eduskuntaan, on kiinnittää huomiota siihen, miten tämä prosessi syntyi, miten tämä ratkaisu saatiin aikaan. On semmoinen sanonta, että siellä missä voima ei riitä, tarvitaan viisautta. Ja tässä on taustalla aikoinaan 2007—2011 Vanhasen porvarihallituksen yritys sanella — siitä ei tullut mitään. Edellinen hallitus teki hyvää yhteistyötä työmarkkinajärjestöjen kanssa — päästiin ratkaisuun, joka on julkisen talouden kannalta ja myös työntekijöiden kannalta oikeudenmukainen. Ja nyt näyttää siltä, että jälleen kerran ollaan palaamassa sanelun

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

aikaan. Kysyn: onko mitään järkeä heittää sopimusyhteiskunta roskakoriin? Sopimusyhteiskunnan kautta, sen tuloksena me olemme nyt saaneet tämän lakiesityksen tänne eduskuntaan, jossa se voidaan viedä läpi.

Puhemies Maria Lohela: Debattimahdollisuus on nyt avattu. Pyydän ilmoittautumaan.

14.32 Eero Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on, niin kuin täällä on tullut ilmi, todella kannatettava uudistus ja miljardiluokan reformi, joka on tapahtunut hyvän valmistelun jälkeen, ja on syytä kiinnittää huomio siihen, että tämä ratkaisuhan perusteiltaan syntyi edellisen hallituksen aikana, että kun Kataisen hallitusta on niin monesta moitittu ja usein vielä oikeutetustikin, niin täytyy sanoa, että tässä on esimerkki Kataisen hallituksen hyvästä kylvöstä, joka nyt tuottaa tulosta tälle eduskunnalle.

Kun nyt kolmelta on alkamassa tiedotustilaisuus, jossa hallitus kertoo omasta yhteiskuntasopimusmallistaan, niin on aihetta kiinnittää huomiota tähän menettelytapaan, johon edustaja Lindtman tuossa edellä jo puuttui. Se, että meillä on täällä erittäin laaja uudistus, on tulos siitä, että on halu käydä vuoropuhelua ja kuunnella yhteiskunnan muita osapuolia ja ottaa myös työmarkkinaosapuolten mielipide vakavasti. Ainahan se on kompromissi eikä täydellinen, mutta tämä on hyvä sellainen.

Huolestunut olen vasemmistoliiton linjasta: jos vasemmistoliitto todella irrottautuu kolmikannasta, niin kuin edustaja Kontula sanoi, niin on aikoihin eletty.

14.34 Matti Vanhanen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Joo, tämä tie on ollut pitkä, mutta tärkeintä on lopputulos. Tämähän lähti liikkeelle siitä, että hallitus työmarkkinajärjestöjen kanssa oli laatimassa niin sanottua sosiaalitupoa työurien pidentämiseksi. Näytti siltä, että sen ehdotukset eivät tule olemaan riittäviä, ja hallitus moneen kertaan vetosi, että näitä pitää terästä, mutta siinä ei silloin onnistuttu, ja sen jälkeen sitten hallitus katsoi, että pitää asettaa seuraava rima. Määritimme tavoitteeksi 63:sta 65 vuoteen ja niin, että se toteutetaan siirtymäajalla siten että 2 kuukautta vuodessa. Nyt lopputulos on tismalleen sama. Vain sen takia, että tämä lykkääntyi, tämä siirtymäaika tulee olemaan nopeampi: 3 kuukautta vuodessa.

Mutta niin kuin sanoin: hyvä, että tämä tulee, ja erinomaista, että tämä toivottavasti yksimielisesti hyväksytään, tunnustetaan tämän positiivinen vaikutus kestävyysvajeen ka-ventamiseen.

14.35 Hannakaisa Heikkinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työurat eivät pitene kestävästi tällä eläkeuudistuksellaan, vaan sillä, että ihmiset pysyvät terveinä, työkykyisinä ja työhaluisina mahdollisimman pitkään. No, tämä eläkeuudistus on valtiontaloudellisesti ennen kaikkea todella tärkeä, mutta on paljon uudistuksia ja kehittämis-kohteita, joilla on paljon merkitystä tuleville työurille. Näitä uudistuksia ovat muun muassa tämä sosiaali- ja terveydenhuollon suuri uudistus sote, panostukset nuorten ja lasten liik- kumiseen ja ylipäättänsä elintapoihin ja ennen kaikkea panostukset siihen, että ihmiset viih- tyvät ja jaksavat työssä.

Arvoisa puhemies! Edustaja Myllykoski peräsi näitä aloja, joilla pitäisi olla jo ennalta määrättyä mahdollisuus työuraeläkkeeseen kaikille. Tämä keskustelu on tärkeää ja hy- vää, meillä on eriarvoisuutta työelämässä, raskautta löytyy toisilla aloilla enemmän kuin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

toisilla, mutta yksilölliset erot ovat suuria ihmisten ja tehtävien välillä, ja sen takia minä näkisin tässä, että paljon tärkeämpää on se, että katsotaan sitä yksilöä eikä järjestelmää.

14.36 Kalle Jokinen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tärkeää, että tässä työeläkejärjestelmää koskevassa asiassa nyt on saatu esitys aikaiseksi, ja nimenomaan se, että se on tehty yhteistyössä ja sopimalla, on erittäin hyvä, ja onnittelen siitä hallitusta.

Mutta nostan tässä esille erään toisen asian tähän liittyen: Ammatillisesta eläkeiästä sovittiin, että siitä luovutaan vuonna 89 heinäkuussa, ja tuolloin tehtävissä toimineet saivat valita tietyin ehdoin, käyttävätkö ammatillista eläkeikää aikanaan. Nuo ehdot olivat esimerkiksi, että menetti oikeuden varhaiseläkkeen käyttöön ja sitoutui olemaan työnantajan palveluksessa vuodesta 89 eläkeikänsä asti. Nämä ihmiset ovat nyt 26 vuotta täyttäneet tämän oman osuutensa tästä sopimuksesta, ja nyt kuitenkin kuuluu sosiaali- ja terveysministeriöstä, että siellä valmistellaan lakiesitystä, jolla valtio irtisanoutuksi tästä sopimuksesta, ja haluankin ministeriltä nyt kysyä: voitteko vahvistaa näille poliiseille, pelastuslalla toimiville, hoitajille, opettajille, jotka ovat aikoinaan tehneet sen sopimuksen ja oman osuutensa täyttäneet, että valtio pitää kiinni tästä ammatillisen eläkeiän sopimuksesta ja tästä valinnasta?

14.37 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että tämä eläkepaketti on nyt tässä. Me kaikki tiedämme, miten hankalaa isoista asioista sopiminen oli viime eduskuntakaudella. Keskustelu kolmikannan tulevaisuudesta on kyllä hyvin aiheellinen tästäkin näkökulmasta.

Sipilän hallitusohjelmaa on kritisoitu siitä, että siitä puuttuu monia sellaisia tasa-arvotavoitteita, joita perinteisesti on edistetty tammöisissä kolmikantaisissa pöydissä, esimerkiksi samapalkkaisuustavoite, tasa-arvosuunnitelma ja niin edelleen. Edustaja Sarkomaa toi esille sen tosiasian, että eläkkeellä olevien naisten köyhyys on yleisempää kuin eläkkeellä olevien miesten köyhyys. Taustalla on nimenomaan työelämän epätasa-arvo ja vanhempainvapaiden jakamisen epätasa-arvo. Tänään saimme kuulla STM:n tasa-arvoseminaarissa, että hallitus ei ole tekemässä sukupuolivaikutusten arviointia budjettiin, josta se antaa esityksen tällä viikolla. (Puhemies koputtaa) Olisin kysynyt ministeri Mäntylältä: miten te suhtaudutte siihen, että hallitus nyt mitä ilmeisimmin edelleen syventää (Puhemies koputtaa) eläkkeellä olevien naisten köyhyyttä niillä toimenpiteillä, jotka budjetissa kohdistuvat nimenomaan naisiin ja erityisesti eläkkeensaajiin?

14.39 Aino-Kaisa Pekonen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin tässä on nyt yhdessä sopimalla päästy eteenpäin vaikeassa asiassa, ja pidän erittäin tärkeänä, että yhdessä sovimme myös jatkossa kolmikannassa näistä asioista.

Tätä eläkeuudistusta on syytä arvioida isona kokonaisuutena. Erityisen hyvää on se, että tämän uudistuksen myötä voidaan turvata työntekijöiden eläkkeet myös tulevaisuudessa, ja nuorten kannalta se, että eläkkeet turvataan ylipäättänsä ja eläketasotkin nousevat. Eläkeikä ei kuitenkaan ole sama kuin eläköitymisikä. Itse asiassa viime vuonna keskimääräinen eläköitymisikä oli 61,2 vuotta. Suuri ongelma onkin se, että fyysisesti raskaissa ammateissa työskentelevät eivät saavuta koskaan eläkeikää, kuten edustaja Kontula totesi. Vanhuuseläkeikärajoja nostettaessa onkin välttämätöntä huolehtia työntekijöiden työkyvystä entistä paremmin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

14.40 Anna-Maja Henriksson r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä uudistus on yksi niitä tärkeimpiä uudistuksia, mitä nyt tehdään työurien pidentämisen kannalta ja siten myös kestävyysvajeen umpeen kuromisessa. On sinänsä hyvä, että saatiin tulos aikaan, mutta näen kuitenkin ongelmallisena sen, että Akava, joka edustaa 600 000:ta korkeakoulutettua henkilöä, ei voinut asettua tämän eläkesopimuksen taakse. Varsinkin uudistuksen suurimpia häviäjiä ovat hyvin koulutetut naiset. Esitetyssä mallissa naiset eivät uran loppupäässä voi nykymallin tavoin nostaa eläkettään ja siten kompensoida vuosia työelämän ulkopuolella, jotka usein syntyvät äitiyslomien ja vanhempainvapaiden myötä, ja uskaltaisinkin melkein sanoa, että tässä on nyt kyse tietystä tulonsiirrosta myös, jossa maksajina ovat erityisesti nuoret, koulutetut naiset ja saajapuolella ovat sitten miehet.

Juuri sen takia, kun me tiedämme, että meillä on tietty epätasa-arvo edelleen meidän työelämässä, haluaisin myös peräänkuuluttaa: miten asiasta vastaava ministeri näkee tilanteen (Puhemies koputtaa) perhevapaitten osalta, onko hallitus nyt tekemässä sille asialle jotain, niin että perhevapaat uudistettaisiin tasa-arvoisempaan suuntaan?

14.41 Maria Tolppanen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä nyt saavutettu asia on tietysti kompromissitulos. On harmittavaa vain, että sinne jäi joitakin kauneusvirheitä:

Esimerkiksi se, että työraueläkkeen myöntämisen edellytyksenä on 38 vuotta työtä raskittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavassa työssä. Tämä on liian pitkä aika silloin, jos työ on sellaista, mistä tulevat kulumat ja rasitukset. Ne tulevat kyllä näkyviin aikaisemmin. Esimerkiksi savusukeltajat, sukeltajat, hoitajat etenkin vanhustyössä ovat niitä, joilla näitä kulumia tulee, koska he joutuvat nostelemaan ihmisiä eivät vain päivittäin vaan ihan tunneittain, kun ovat työelämässä. Heidän kohdallaan vaade 38 vuodesta raskaassa ja kuluttavassa työssä on liikaa.

Toinen, mikä tähän jäi, on se, että tällä pakkonostetaan työuria, kun pitäisi ennemmin kannustaa ihmisiä tekemään työtä. Onneksi tässä on se, että jos itse vapaaehtoisesti tekee (Puhemies koputtaa) lisäkuukausia, niin silloin se kompensoidaan siinä tulevassa eläkkeessä.

14.42 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työeläkejärjestelmän kestävyys ja toisaalta maksukorotuspaineen hillitseminen ovat tämän työeläkejärjestelmän uudistuksen keskeiset tavoitteet, ja sinällään tämä on rakenneuudistuksena tarpeellinen.

Kuitenkin, niin kuin täällä puheenvuoroissa on tullut ilmi, tämänkin rakenneuudistuksen onnistuminen riippuu siitä, miten työkykyyn ja työssäjaksamiseen pystytään panostamaan ja toisaalta onko kaikilla mahdollisuus osallistua työelämään.

Osatyökykyisten työllistymismahdollisuuksien parantaminen on keskeinen keino pidentää työuria, ja porras työelämään on edelleenkin aivan liian korkea heidän kohdallaan. Lisäksi joka arkipäivä keskimäärin kymmenen alle 30-vuotiasta jää työkyvyttömyyseläkkeelle, kolme neljäsosaa heistä mielenterveysongelmien takia. Verotulojen menetyksenä tämä tarkoittaa noin 1,2 miljardia euroa vuodessa. Mitä hallitus aikoo tehdä nuorten ikäluokkien työkyvyn lisäämiseksi?

14.44 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Työurien pidentäminen on varmasti kaikkien meidän yhteinen tavoite. Se ei kuitenkaan onnistu me-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

kaanisella eläkeiän nostamisella eikä pakottamisella. Tavoitteena on oltava koko elämänuraan liittyvä parannus, ja siltä osin tilanne näyttää huolestuttavalta, koska työttömyys ja varsinkin nuorten ja ikääntyneiden sekä pitkäaikaistyöttömien määrä kasvaa eikä hallitus ole puuttunut tähän. Työura ei pitene vaan päinvastoin.

On myös ehdottoman tärkeää, että varmistamme, että ihmisillä on todellinen mahdollisuus saada omaan hyvinvointiinsa ja terveytensä parantamiseen sekä osaamiseen riittävät palvelut. Tällä hetkellä työttömille tämä tilanne on vaikea. Hallituksen toimet ovat siltä osin hyvin ristiriitaisia. Kysyisinkin ministeri Mäntylältä: miten hallitus aikoo todellisuudessa nostaa eläkeikää ja parantaa työuraa, koska samalla te leikkaatte koulutus- ja työllisyysmäärärahoja, (Puhemies koputtaa) nostatte terveyspalveluiden asiakasmaksuja sekä lääkkeiden (Puhemies koputtaa) omavastuuta, ja kuntoutuksenkin tulevaisuus näyttää olevan vielä hyvin epäselvä? Arvoisa ministeri, miten parannatte ihmisten työuraa, jotta heidän eläketasonsa olisi nykyistä parempi?

14.45 Heli Järvinen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On helppo ymmärtää, että kun elämään tulee lisää vuosia, siihen tulee tulla lisää myöskin työtä. Yhtä helppo on ymmärtää, että todellista eläköitymisikää ei alarajan nostolla saada nostettua. Kolmi-vuorotyötä tekevän sairaanhoitajan tai raskaita savusukelluksia tekevän palomiehen työura ei pitene siitä, mikä on se toivelukema, millä hän eläkkeelle pääsee, jos työ on vain liian raskasta.

Toivoisin, että ministeriössä mietittäisiin nyt aktiivisesti, miten työuria voitaisiin pidentää muulla tavalla. Tästä muutamia faktoja: Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan työura pitenis 6 kuukaudella, jos mielenterveydestä aiheutuvat työkyvyttömyyseläkkeet puolittuisivat nykyisestä. Työura pitenis peräti kahdella kolmella vuodella, jos sairauspoissaolot vähenisivät 11:stä 4 päivään. Ja ihan pienistä summista ei ole puhe, kun mietitään kustannusvaikutuksia, sillä esimerkiksi (Puhemies koputtaa) sairauspoissaoloista aiheutuu vuosittain Suomelle 3,4 miljardin euron lasku. Mitä toimia ministeriössä aiotaan tehdä?

14.46 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin työeläkeuudistus on vain yksi osa siinä työssä, mitä teemme työurien pidentämisessä. Työtä on jatkettava hallituksen, työmarkkinajärjestöjen, yritysten ja julkisen sektorin, ja mielestäni on erinomaista, että hallituksen kärkihankkeissa on aivan keskeisiä toimia: on osatyökykyisten hanke, on Kansanterveys 2.0 -kärkihanke, jossa erityisesti mielenterveysasioihin kiinnitetään huomioita ja tehdään mielenterveysohjelma. Eli täällä on tulossa toimenpiteitä. Nämä eivät tietenkään ole riittäviä, mutta niiden kanssa täytyy työtä tehdä.

Hyvä tässä on sanoa ääneen, että todellakin, kun sitä lakisääteistä alaikärajaa nostetaan, sehän ei tietenkään tarkoita sitä, että se automaattisesti nostaisi, mutta se on yksi osa tätä kokonaisuutta, ja on hyvä, että kun me elämme pidempään, kehitämme hyvinvointiyhteiskuntaa, niin osa niistä lisätyövuosista käytetään aktiivisesti työelämässä. Se on myönteinen asia.

14.47 Kari Uotila vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tietysti vähän ristiriitaista, kun täällä kovasti kehutaan kolmikantaista valmistelua siinä vaiheessa, kun hallituspuolueiden taholta, pikkasen mediankin, luodaan sellaista kuvaa, että työmarkkinaosapuolet liikaa sotkeutuvat politiikan tekoon ja pitäisi olla puhtaampaa parlamentarismia, mutta silti kannatan kovasti tätä kolmikantaista valmistelua.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

Oikeudenmukainen eläkejärjestelmään olisi niin, että työtehtävästä, ammatista, työurasta riippumatta kaikilla olisi yhtä monta vuotta oikeutta nauttia terveitä eläkepäiviä, ja nyt tämä oikeudenmukaisuus ei toteudu. Raskaissa töissä olevat, niin kuin edustaja Kontula totesi, maksavat kyllä koko ikänsä työeläkemaksuja, mutta moni uupuu jo ennen eläkeikää tai välittömästi eläkkeelle siirtymisen jälkeen. Voin sanoa, että jos olisin jatkanut runkolevyseppänä telakalla nämä vuosikymmenet enkä olisi päässyt tänne "herrojen hommiin", niin en ainakaan tässä kunnossa olisi tässä puhumassa.

Elikkä kyllä esimerkiksi tämä työuraeläke ja sen problematiikka on haastava, ja sitä pitää valiokunnassa tarkoin pohdiskella, että oikeudenmukaisuus eläkkeelle pääsyssä ja eläkkeen maksamisessa toteutuisi paremmin.

14.49 Annika Saarikko kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on hyvä, että täällä on yli puoluerajojen koettu ja käsitelty huolta niistä ihmisistä, joiden työura on fyysisesti raskaampaa.

Kuitenkin tätä järjestelmää on pohdittu monin tavoin ja päädytty tällaiseen yhteisymmärryksessä toteutettuun kokonaisuudistukseen. Se tarkoittaa, että paljon vastuuta jää nyt myös työpaikoille, parempaan johtamiseen, töiden uudelleenorganisointiin siinä vaiheessa, kun työura hämöttää loppusuoralla.

On myös hyvä huomioda, että tässä yt-neuvottelujen Suomessa yli 55-vuotiaiden työmarkkina-asema, erityisesti naisten, on varsin keho, ja tässä kaivattaisiin isoa asennemuutosta.

Ei tee heikkoakaan sanoa kiitokset viime kauden hallitukselle, että tämä esitys on nyt eduskunnassa käsittelyssä. Se on sisältänyt hyvää valmistelua. Sen sijaan en aivan ymmärrä sitä, että sosialidemokraatit täällä maalailevat jo harmeja seinille tänään esiteltävästä työelämäkokonaisuudesta. Maltetaan nyt odottaa sen sisältö kuitenkin ensin.

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Mäntylä, 3 minuuttia sieltä paikalta.

14.50 Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Mäntylä: Arvoisa puhemies! On oikeastaan ollut ihan ilahduttavaa tätä keskustelua tässä kuunnella ja sitä, miten tässä tuodaan esiin niitä epäkohtia, joita meillä on edelleenkin paljon ratkaistavana. Ja tosiaan tästä täytyy antaa itsekkin kiitosta, totta kai, edelliselle hallitukselle ja kaikille osapuolille, jotka ovat tätä olleet edistämässä viime kaudella, siitä, että tämä esitys nyt täällä eduskunnassa on käsiteltävänä. Tämä on yksi iso osa isoa kokonaisuutta.

Mutta se on aivan totta, mitä tässä on tuotu nyt esiin, että meillä työmarkkinat ovat isossa murroksessa ja meillä on monenlaisia haasteita siellä ratkaistavana. Ja tässä nyt useammassakin puheenvuorossa tuli esiin se yhteinen huoli työssäjaksamisesta ja työn hyvinvoinnista, miten me voimme sitä edistää. Se on meidän kaikkien yhteinen asia. Se ei ole tämmöinen hallitus—oppositio—asia, vaan se on meidän kaikkien. Se vaatii laajaa yhteiskunnallista keskustelua eri toimijoiden välillä ja kanssa. Ja kyllä on juuri näin, että vaikka meillä on nyt tässä hyvä esitys, jota tietysti on ilo viedä eteenpäin — ja toivon totta kai, että siihen eduskunnan tuki tulee — meillä on paljon tilanteita, joissa ihmiset eivät yksinkertaisesti työelämässä jaksakaan, he eivät siellä jaksakaan, ja silloin se eläkeikä, vaikka me sitä nyt tässä nostamme, on mekaaninen luku, silloin jos ihmiset eivät siihen saakka kykene työssä olemaan. Tämä on mitä suurimmissa määrin nimenomaan sosiaali- ja terveyspoliittinen kysymys, mutta se on myöskin vahvasti talouspoliittinen kysymys. Tämä on tietysti semmoi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

nen asia, mistä toivon, että eduskunnassakin voidaan käydä keskustelua, koska selkeästi tämän asian ja huolen yhdessä jaamme.

Tietysti toinen asia on tämä sukupuolten välinen tasa-arvo ja toisaalta myöskin tämä, miten työtä ja perhe-elämää voidaan paremmin yhteensovittaa. Kyllä, meillä on siinäkin vielä paljon tekemistä. Ja varmasti kaikki tiedämme, että eivät ne ole mitään yksinkertaisia ratkaisuja, vaan myöskin ne tarvitsevat niitä keskusteluja ja sitä, että niihin voimme sitten yhteisesti kaikki osapuolet sitoutua.

Tästä tosiaan tuli erään edustajan puheenvuorossa, ja menen vielä esimerkiksi näihin sairauspoissaoloihin ja siihen, minkälainen lasku sieltä yhteiskunnalle tulee: Jos me lähdemme pohtimaan aidosti niitä syitä, mitkä johtavat siihen, että ihmiset eivät työelämässä jaksa, ja mikä aiheuttaa esimerkiksi sitä, että yhä useampi siirtyy mielenterveysyistä sairauslomalle ja sieltä työkyvyttömyyseläkkeelle, niin ne ovat asioita, joihin me voimme tehdä paljonkin parannuksia.

Ja vielä oikeastaan pikaisesti — jos puhemies sallii — tähän, kun edustaja Essayah nosti tämän nuorten ikäluokan aseman tässä työelämässä: Se on erittäin tärkeää, koska meillä on tällä hetkellä käsissämme kasvava ongelma ja suorastaan todella iso aikapommi kytemässä siinä, että meillä on nuorisotyöttömyys kasvanut aivan käsittämättömiin lukemiin. Meillä on paljon halukkaita nuoria, jotka haluaisivat työelämään — he eivät koskaan sinne pääse ja mitä pidempään he joutuvat olemaan työelämän ulkopuolella, sitä suuremmaksi ne kaikki ongelmat kasvavat, ja siinä tulee väistämättä eteen myös se, että he eivät koe enää kohta mielekkäänä edes siirtyä sinne työelämään. Nämä ovat isoja kysymyksiä, ja tietysti näistä olemme varmasti kaikki yhtä huolissamme.

14.54 Tytti Tuppurainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysymyksessä on todella mittava huomenlahja, jonka nykyinen hallitus peri edelliseltä vaalikaudelta. Tämä eläkepaketti on aivan omassa mittaluokassaan niitten ratkaisujen joukossa, joilla me pyrimme tulevaa kestävyysvajetta umpeen kuroma.

Oleellista on myös se prosessi, mihin täällä on jo viitattu, miten tämä syntyi. Tämä syntyi yhdessä sopien, ei kenenkään tahon ulkopuolelta, ylhäältäpäin määräten, vaan työmarkkinajärjestöjen hyvässä yhteistyössä, jota hallitus itse omalla aktiivisella toiminnallaan edesauttoi. Minä haluan uskoa tähän sopimusyhteiskuntaan, ja haluan uskoa kolmikantaiseen kykyyn tehdä ne isot, mittavat ratkaisut, joilla hyvinvointiyhteiskunnan turvaamista tulevillekin sukupolville ylläpidetään.

Hallituksella on tässä nyt iso, mittava vastuu harteillaan: miten te vaalitte tätä yhteistyötä ja sopimusyhteiskuntaa?

14.55 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Uudistuksella halutaan turvata kaikille ikäluokille riittävät eläketasot ja varmistaa sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus. Tämä on tärkeätä, mutta oleellista on ennen muuta pienentää työkyvyttömyyseläkkeelle joutuvien määrää. Toivon, että ministeri ja hallitus ovat tässä määrätietoisia, nimenomaan työssäjaksamisessa ja siinä, että aidosti pystytään olemaan töissä ennistä pidempään.

Mikä kauneusvirhe tähän sitten sisältyy — ehkä se on se, että tämä ei välttämättä kannusta opiskelemaan, jatkamaan kouluttautumista. Tämä on ehkä se kauneusvirhe, mikä tässä on.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

Toinen, josta mielelläni ministeriltä kuulisin, on sotilaiden eläkeiän korottaminen. Se on ongelmallinen, ei välttämättä työn raskauden näkökulmasta vaan ennen muuta järjestelmän näkökulmasta. Kuulisin mielelläni ministeri Mäntylältä, onko nämä vaikutukset arvioitu tätä uudistusta nyt eteenpäin vietäessä.

14.56 Eero Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn Heinosen esille ottamaan kysymykseen siitä, että on hyvä eduskunnalle selvittää tätä sotilaiden eläköitymisikäänsä. Sillä on myös maanpuolustuksellisia vaikutuksia ennen muuta sitä kautta, kuinka iso reservi meillä on käytössä ja millä tavalla maata pystytään vaikeissa oloissa puolustamaan. Tässä joukossa, joka aktiivipalveluksen jälkeen jatkaa tärkeissä tehtävissä reservissä, kantajoukko tietenkin on upseerikoulutuksen saaneet henkilöt, ja olisi hyvä kertoa tästä asiasta. Uskon, että myös puolustusvaliokunta on tästä kiinnostunut.

Sitten toinen kommentti. Kyllä, ajattelen etensäkin niin, että ehkä tämän eläkejärjestelmän tehtävä nyt ei ole kannustaa erityisesti opiskelemiseen. Eikö eläkejärjestelmän tehtävä ole kannustaa siihen, että ihmiset mahdollisimman myöhään pystyisivät olemaan töissä? Se on sen varsinainen tehtävä, ja opiskelukannustimet tulevat sitten siitä, että saa hyvän työn ja sitä kautta hyvän palkan ja sitä kautta hyvän eläkkeen.

14.57 Jaana Pelkonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustajat Heinonen ja Heinäluoma kiinnittivät huomiota tärkeään asiaan eli sotilaseläkejärjestelmän erityispiirteisiin. Tuntuu, ettei lainvalmistelussa ole huomioitu sotilaseläkejärjestelmän puolustuspoliittisia perusteita lainkaan. Muun muassa puolustusministeriö, Pääesikunta ja Rajavartiolaitos ovat esittäneet vahvan, selkeän vastustuksensa ja huolensa tähän muutokseen liittyen. Puolustusministeriön sosiaali- ja terveysministeriölle antaman lausunnon mukaan esitetty eläkeiän nosto kahdella vuodella pienentäisi ammattilaissoitilasreservää 40 prosentilla ja tämä puolestaan vaikuttaisi merkittävästi muun muassa valmiuteen, jota monissa muissa maissa tällä hetkellä kehitetään. Eli toivoisin itsekkin, että tähän tärkeään asiaan kiinnitettäisiin huomiota, ja toivottavasti asia saataisiin puolustusvaliokuntaan lausunnolle.

14.58 Annika Saarikko kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä virisi minusta hyvä keskustelu siitä, mikä eläkejärjestelmän tarkoitus on. Minä näen, että yksi keskeinen osa, että tämä saatiin nyt valmiiksi, on myös iso luottamuskysymys, että tulevilla sukupolvilla, niillä, jotka ovat astumassa tai juuri astuneet työelämään, on mahdollisuus tehdä työtä sillä samalla olettamalla ja luottamuksella, millä edeltävillä sukupolvilla on ollut mahdollista tehdä, siis sillä ajatuksella, että kun teen työni ja jaksan työssä, eläkeikä minua odottaa.

Tämän järjestelmän kestävyys tulevien sukupolvien oikeudenmukaisuuden nimissä, niin kuin ministeri Mäntyläkin esittelypuheenvuorossaan totesi, on tosi arvokas asia. Siksi haluan todeta, että kun täällä on kiitelty tätä prosessia — ja ilomielin niihin kiitoksiin yhdyn — niin totean, että kuitenkin se hetki, jolloin tämä saatiin eduskuntaan, alkaa olla viimeisiä hetkiä, jolloin tämän uudistuksen piti tulla, kun on sellainen onnellinen asia käsissämme, että eliniänodote Suomessa onneksi pitenee jatkuvasti, mikä on edellisten sukupolvien hyvän yhteiskuntapolitiikan ansiota.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

14.59 Tuula Haatainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri puheen-vuorossaan jakoi hyvin laajasti tämän huolen, mitä esitettiin täällä siitä, että työssäjaksaminen on aivan keskeistä ja olennaista ja työn tekeminen. Samoin jaoitte tämän huolen, jota nostimme esiin työn ja perheen yhteensovittamisen merkityksestä ja muusta. Mutta en kuullut mitään konkreettista esitystä siitä, mitä hallitus aikoo näille tehdä.

Tämä esitys on ollut valmis jo edellisen hallituksen aikana, ja on ollut tiedossa hallitus-ohjelmaneuvoittelussa, että tämä on tulossa. Jos työeläkeikää nostetaan ja tavoitteena on työurien pidentäminen, niin olisin kaivannut siinä hallitusohjelmassa konkreettisia askel-merkkejä siitä, miten oikein aidosti työuria pidennetään siten, että myös se tosiasiallinen eläkkeellesiirtymisikä nousee. Siitä syystä minusta on viimeiset hetket, että hallitus tekee nämä linjaukset vielä. Budjettiriihi on huomenna alkamassa, ja toivoisin, että tähän kylläkeen rakennettaisiin nyt sellainen paketti, että se todella tukee sitä, että tämä eläkeuudistus toteutuu (Puhemies koputtaa) niin kuin sille on tavoitteet asetettu.

15.00 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Haataisen kysymys oli hyvin aiheellinen. On arvioitu, että itse asiassa tämän työeläkejärjestelmän, jota tämä lakiesitys koskee, rahoitus ei ole pitkällä tähtäimellä kovin kestäväällä pohjalla vaan edellyttää esimerkiksi työllisyysasteen roimaa kasvattamista. Jos niin ei tapahdu, niin maksuja joudutaan aika paljon korottamaan, elikkä ne nyt itse asiassa ovat liian alhaisella tasolla.

Edustaja Saarikko puhui kauniisti luottamuksesta. Tosiasia on se, että Suomen kansalaisten luottamus eläketurvaan on viime vuosina romahtanut ja vain 29 prosenttia suomalaisista kokee, että järjestelmä on oikeudenmukainen. Esimerkiksi itsensä työllistäjät, mikro-ryrittäjät, nuoret sukupolvet, jotka tekevät yhä enemmän silpputoita, ovat esimerkkejä semmoisista ryhmistä, jotka kyllä maksavat näitä työeläkemaksuja erilaisissa työn päätöksissä ja työllistäessään itsensä yrittäjän kaltaisesti, (Puhemies koputtaa) mutta heidän eläkkeensä ei kerry sillä tavalla, että he pääsisivät useinkaan edes takuueläkkeen tasolle. (Puhemies koputtaa) Kuitenkin he osallistuvat eläkkeenmaksuun. Toinen ongelma on se, että työkyvyttömyyseläkkeet (Puhemies: Aika on täynnä!) jäävät nyt alle EU:n määrittelemän köyhyysrajan. Mitä mieltä ministeri on siitä, että miten näihin epäkohtiin voitaisiin puuttua?

15.02 Kimmo Kivelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Usein puhutaan eläkkeestä myöhennettynä palkkana, mutta niin kuin tässä on jo eräissä puheenvuoroissa tullut ilmi, niin meillä on yhä kasvava joukko erilaisia ihmisryhmiä, joille sitä myöhennettyä palkkaa ei yksinkertaisesti kerry. On periytyvää työttömyyttä, on juuri pakkoyrittäjiä, erilaisissa vapaissa ammateissa työskenteleviä ihmisiä ja niin edelleen, joilla yksinkertaisesti ei kerry sellaista summaa. Tämä pitkittyessään johtaa siihen, että tästä tulee tikittävä aikapommi, meillä kasvaa joukko, joka on entistä riippuvaisempi sosiaalihuollon toimeentulotuen palveluksista. Yhtä lailla puhutaan aivan oikein, että työhyvinvointiin pitää panostaa lisää, mutta yhtä lailla on luotava mekanismeja, jotta työkyvyttömyyseläkkeeltä voitaisiin edes osa-aikaisesti (Puhemies koputtaa) palata työelämään.

15.03 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kansantalouden kannaltahan merkitystä on eläköitymisiällä, ei virallisella eläkeiällä. Jos me katsomme todellista eläköitymisikää vuodesta 96 vuoteen 14, me olemme nousseet 57,2:sta 61,2:een. Sa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

massa ajassa keskimääräinen elinajanodote on noussut 76,85:stä 80,86:een, eli keskimääräinen elinajanodote on noussut vain 0,2 vuotta enemmän kuin tosiasiallinen eläköitymisikä.

Meillä on aika paljon olemassa tutkimuksellista näyttöä siitä, että niin sanotuilla pehmeillä keinoilla meillä olisi vähintään yhtä hyvät ellei paremmatkin mahdollisuudet kuin virallista eläkeikää korottamalla nostaa tätä eläköitymisikää. Meillä ei myöskään näiden tietojen valossa ole merkittävää huolta siitä, että kestävyysvaje tulisi vastaan liian äkkiä.

Tästä syystä minä en näe tätä uudistusta (Puhemies koputtaa) kaikkine haittavaikutuksineen mitenkään tärkeänä, niin kuin monet muut täällä, pikemminkin näen sen harmillisena.

15.04 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä esitys on osoitus siitä, että Sipilän hallitus tuo ripeästi esityksiä eduskuntaan. Se prosessi, millä tämä lakiesitys saatiin aikaiseksi, oli erinomainen, mutta erinomaista on myöskin, että tämä lakiesitys tuli nyt eduskuntaan, ja toivon, että sama ripeä tahti jatkuu. Toivon, että koko eduskunta antaa tälle lakiesitykselle tukensa, ja kysynkin: onko vasemmistoliiton eduskuntaryhmä tämän lakiesityksen takana vai onko niin, että ette ole tässä sovussa mukana?

15.05 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Kommentoin tässä nyt vain omasta puolestani näissä puheenvuoroissa, joita olen tässä käyttänyt. Ryhmä ei ole tehnyt päätöstä siitä, mitä mieltä he tästä eläkeuudistuksesta ovat.

15.05 Anna-Maja Henriksson r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voimme varmasti kaikki olla yhtä mieltä siitä, että työelämässä jaksaminen on avainasemassa, kun puhutaan työurien pidentämisestä. Minäkin yhdyin niihin puheenvuoroihin, joissa peräänkuulutetaan nyt sitä konkretiaa hallitukselta, millä konkreettisilla toimenpiteillä pystytään parantamaan sitä jaksamista työelämässä.

Ainakaan minun ja ruotsalaisen eduskuntaryhmän tähän valikoimaan ei mahdu se, että lakkautetaan kuntoutusjärjestelmä, joka on toiminut hyvin. TYK- ja Aslak-kuntoutus oli tarkoitus vaihtaa ja muuttaa Aslak-kuntoutukseen, ja se, mitä hallitus nyt tekee, on, että hallitus vetää kaikki nämä määrärahat Aslak-kuntoutuksesta pois. Ainakaan sillä toimenpiteellä ei edistetä sitä työssäjaksamista, vai ajatteleeko tässä hallitus toisella tavalla? Haluaisin kuulla, mitä kuntoutusjärjestelmään nyt kuuluu ja minkälaisia ajatuksia ylipäänsä hallituksella on, kun on kyse (Puhemies koputtaa) työssä käyvien kuntoutuksesta tulevaisuudessa.

15.06 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On äärimmäisen tärkeää, että suomalaiset voivat luottaa valtiovaltaan. Luottamuksen ylläpito vaatii muun muassa sitä, että pidetyistä sopimuksista pidetään kiinni. Tässä hallituksen esityksessä nyt työeläkejärjestelmää muutetaan siten, että ammatillista eläkeikää nostetaan asteittain. Se on ongelmallista nimenomaan sen vuoksi, että nämä ihmiset ovat tehneet erityisen yksilöllisen ja sitovan sopimuksen eläkeistään. Näistä sopimuksista nyt ollaan kuitenkin sanoutumassa irti.

Ammatillisen eläkeiän nosto koskisi sellaisia ammatteja ja aloja, joilla työssäjaksaminen työuran loppuun asti on jo nyt vaikeaa. Palomiehet, poliisit, opettajat, kaikki nämä yhdessä muodostavat ryhmän, joka on meille kaikille tärkeä. Käytännössä tämä johtaa siihen, että näihin raskastyöammatteihin (Puhemies koputtaa) ei hakeuduta enää riittävällä ta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

valla, ja tämä on huonoa kehitystä. Kristillisdemokraatit toivovat, että valiokunnassa tähän asiaan kiinnitetään erityistä huomiota.

15.08 Hannakaisa Heikkinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten täällä on monta kertaa todettu, todellinen eläköitymisikä on paljon tärkeämpi asia kaiken kaikkiaan meidän valtiontaloudenkin kannalta kuin tämä työeläkeuudistus sinänsä. Täällä on puhuttu myös työelämän hyvinvoinnista, johtamisen taidoista, ja olen samaa mieltä. Lähiesimiestaidoilla on ratkaiseva merkitys isolle joukolle meidän työelämässä olevia, mutta haluaisin korostaa myös kaiken kaikkiaan työelämätaitoja. Työelämässä ja työpaikoilla viihtyminen on kaikkien asia, myös työntekijöiden.

Kaiken kaikkiaan suomalaisten eliniänodotteen nousu on tiedetty jo vuosikymmeniä. Kuitenkin me pystymme tähän työeläkeuudistukseen vasta nyt. Me olisimme voineet tehdä tämän uudistuksen 15 vuotta sitten paljon paremmin ja paljon vähemmällä kivulla, ja sama tilanne taitaa olla tuon sote-uudistuksen kanssa. Olisiko tässä meillä jotakin opittavaa, ja voisimmeko miettiä, mikä (Puhemies koputtaa) tässä meillä yhteiskunnassa jarruttaa oikea-aikaista päätöksentekoa näin isoissa ja tärkeissä asioissa?

15.09 Eero Suutari kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on hyvä esitys, ja siitä kiitos työmarkkinajärjestöille, jotka valmistelivat tämän, ja voittajanahan tässä on suomalainen työ. Tämä osaltaan pienentää sitä aiemmin uhannutta työeläkkeitten maksujen korotusta, ja sen tuloksena yritykset uskovat paremmin tulevaisuuteen. Voisi sanoa, että vientiteollisuus varsinkin tarvitsee kaikkia prosentteja, mitkä vähentävät kustannuksia.

15.10 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Sosialidemokraateille ja erityisesti edustaja Heinäluomalle tämmöisenä tiedotusluontoisena asiana, että vasemmistoliitto ei todellakaan ole tehnyt ennakolta mitään päätöstä, koska tämä on aivan itsestäänselvää, että olemme tässä takana. Näin ihan markkinamielessä täytyy sanoa, että jos eduskuntaryhmäni tekee jonkunlaisen toisenmoisen päätöksen, niin voisiko sanoa, että laitan sitten erokirjeen heilille.

Edustaja Haatainen toi erittäin hyvin esille sen, että ministeri omassa puheenvuorossaan loi laveasti odotuksia siitä, että meillä yhteiskunta tavallaan edesauttaa tämän eläköitymisen osalta omilla toimillaan. Mutta olisinkin perännyt: mitä itse asiassa hallitus nyt haluaa tehdä, kun se pidentää työuria ja sitä kautta tuo erilaisia elementtejä niin, että eläkeikään pääseminen rapautuu ja tulee vähemmän mahdolliseksi?

15.11 Touko Aalto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tänään tässä keskustelussa on aivan oikein kiinnitetty huomiota työuraeläkkeeseen. Kysynkin asianomaiselta ministeriltä: Oletteko te tähän uuteen työnsankarieläkkeeseen, niin sanottuun Stahanov-eläkkeeseen, liittyvää juridista soppaa pohtineet ministeriössä? Sitä vaihetta — kun tähän työuraeläkkeeseen harvat ja valikoidut ihmiset pääsevät — kun yksi sen saa, tapahtuu ennakkotapaus, ja sen jälkeen mietitään, saako joku toinen ihminen tämän vastaavan eläkkeen. Tähän liittyvät juridiset riidat ovat varmasti tuleva iso ongelma. Miten te olette tästä asiasta keskustelleet ministeriössä? Miten olette siihen valmistautuneet?

15.11 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on kokonaisuudessaan hyvä paketti ja kannustaa ihmisiä jatkamaan työelämässä pidempään, ja se kertoo

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

suomalaisen sopimisen mallista, varsinkin tuo pitkän työuran paketti. Viittaisin myös niihin käytännön ongelmiin, joita siitä varmasti seuraa, eli sen toimeenpanon kanssa pitää olla tarkkana.

Mutta jos tätä katsoo työttömän näkökulmasta ja tässä rinnalla katsoo niitä ratkaisuita, joita hallitus on tehnyt muun muassa leikatessansa voimakkaasti työllistämismäärärahoja, kuntoutusrahoja ja monia sellaisia rahoja, jotka ovat auttamassa työtöntä takaisin työelämään, niin käy niin, että kauas pilvet karkaavat työttömän ihmisen elämässä. Siksi toivoisin, että hallitus pohtisi sitä, miten käytännössä esimerkiksi viime kaudella ikääntyneiden ihmisten pysyvän työllistämistuen käy tässä tilanteessa, kun työllistämisrahat vähenevät. Siitä tulee herkästi kuollut kirjain, ja kuitenkin se on monelle ikääntyneelle se ainoa keino, jolla pääsee mukaan työelämään. Eikö nyt olisi aika miettiä myös niin sanottua Taipaleen mallia, joka kertaluonteisesti päästäisi eläkkeelle hyvin pitkään työttömänä olleet ikääntyneet ihmiset, koska näillä resursseilla, joita työhallinnossa on, he eivät saa palvelua eivätkä tukea.

15.13 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllähän tässä on kysymys nimenomaan sopimussyhteiskunnan voimasta, sen yhteiskunnan voimasta, jonka edellinen porvarihallitus heitti romukoppaan. Onneksi viime kaudella saatiin pohjaa tälle sopimukselle. Tietenkin täytyy sanoa, että aika hämmäntävää on se, että nyt tämä tämänhetkinen porvarihallitus näyttää jälleen kerran unohtaneen sopimussyhteiskunnan jalot periaatteet, kun samaan aikaan tämä yhteiskuntasopimusyritys kompuroi näine yksipuolisine kiristysruuveineen.

Mutta, arvoisa puhemies, kun tässä on puhuttu eläkkeensaajista ja heidän toimeentulostaan tulevaisuudessa, haluan kyllä ajankohtaisen kysymyksen näin budjettiriihen kynnyksellä eläkkeensaajan toimeentulosta tässä ja nyt kysyä ministeriltä, kun hän on täällä paikalla. Nimittäin minulla on tässä kädessäni adressi, joka on tänään luovutettu, ja tässä todetaan, että erilaiset eläkkeensaajiin kohdistuvat asumistuen leikkaukset, maksujen korotukset, indeksin jäädytykset aiheuttavat sen, että noin 100 000 pienituloiselta eläkkeensaajalta tulot tulevat tippumaan 50—200 euroa kuukaudessa. Tämähän on aivan kestämaton tilanne, ja kyllä minä tiedän monia tämän adressin allekirjoittajia, jotka ovat kertoneet äänestäneensä perussuomalaisia. Haluaisin nyt perussuomalaiselta ministeriltä ihan todella käsi sydämellä kysyä: eikö ole aika nyt tämä perua? Tämä ei vastaa niitä lupauksia, joita te annoitte ennen vaaleja kansalaisille, jotka ovat huolissaan toimeentulostaan.

15.14 Kalle Jokinen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Työelämän laatu ja työssäjaksaminen ja hyvä johtaminen vaikuttavat työurien pituuteen merkittävästään, ja niihin on syytä kiinnittää huomiota nyt, kun työeläkeikää nostetaan.

Aiemmin kysyin ministeriltä liittyen näihin vuonna 1989 tehtyihin valintoihin ammatillisesta eläkeiästä, ja sehän koskee muutamia tuhansia turvallisuus-, pelastus-, hoito- ja opetusosalalla olevia ihmisiä edelleen. Se ei ole valtiolle niinkään fiskaalinen vaan tällainen periaatteellinen sopimuskysymys, ja voitteko nyt vastata tähän kysymykseen: aikooko valtio pitää kiinni tästä sopimuksesta, jonka vuonna 89 nämä ihmiset ovat valtion kanssa tehneet?

Puhemies Maria Lohela: Puheenvuorot on vielä edustajille Kiljunen, Tuppurainen, Sarkomaa, Kopra, Meri, ja sitten siirrytään puhujalistaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

15.15 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olisin uudistanut edellisen kysymyksen, koska ei ole vastausta tullut.

Mutta kysyn toisen kysymyksen, joka liittyy nimenomaan tähän työuraeläkkeeseen: Uudessa esityksessä on haluttu huomioida ihmisiä, jotka ovat tehneet pitkän työuran, vähintään 38 vuotta, ja lisäksi heidän osaltaan todetaan, että työ on ollut hyvin rasittavaa ja kuluuttavaa. He voivat jäädä eläkkeelle 63-vuotiaana. Nyt, arvoisa ministeri, miten te erotatte tämän työkyvyttömyyseläkkeestä, joka jää edelleen voimaan, koska nämä perustelut voivat olla hyvin samantyyppisiä? Tullaanko tähän tuomaan tarkat, selkeät kriteerit, missä tilanteessa niin sanotusti tämän rasittuneisuuden ja pitkän uran takia voi jäädä eläkkeelle aikaisemmin ja missä tilanteessa ihminen sitten jää työkyvyttömyyseläkkeelle? Mitkä ovat nämä kriteerierot, joilla nämä erotetaan toisistaan?

15.16 Tytti Tuppurainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan lämpimästi kannattaa edustaja Filatovin täällä esille nostamaa niin sanottua Taipale-mallia. Se olisi reilu teko päästää ne tosiasiallisesti työkykynsä menettäneet henkilöt eläkkeelle työttömyysturvan varassa roikkumisen sijaan. Tämä toimi pitäisi nyt määräaikaaisesti suorittaa ja päästää ne ihmiset kunniallisesti eläkkeelle.

Haluan kiinnittää, puhemies, huomiota vielä tähän sukupuolten tasa-arvoon: Naisten ja miesten eläketulo on erilainen. Naisten eläke jää huomattavasti miesten eläkettä pienemmäksi, mikä johtuu tietysti työmarkkinoilla edelleen olevasta palkkaerosta ja naisten pienemmistä työurista. Te, ministeri Mäntylä, sanoitte tuossa äsken sinänsä rohkaisevasti, että meillä on tekemistä työmarkkinoitten tasa-arvossa, mutta mitä te aiotte tehdä? Me tiedämme, että katse pitäisi kohdistaa naisten työuriin, naisten työllisyysasteeseen, ja avainasia tässä on perhevapaitten uudistaminen, hoivavastuun jakaminen tasaisemmin sukupuolten kesken. Mitä te aiotte tehdä, mihin te viittaatte, kun te sanotte, että meillä on paljon tekemistä?

15.17 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin työelämän kehittäminen on tärkeää. Hyvän työelämän pitää olla joka naisen, joka miehen oikeus ja kaikenikäisten oikeus, ja erityisen tärkeää tässä on vähentää työkyvyttömyyseläkkeelle jäävien määrää. Me tiedämme, että päivittäin noin 7—8 nuorta aikuista jää työkyvyttömyyseläkkeelle. Tähän on pureuduttava aivan erityisesti.

On todella tärkeää, että Suomessa on sopimusyhteiskunta, ja sitä on modernisoitava, mutta viime kädessä parlamentarismissa aina hallitus kantaa päävastuun. Hivenen kummallista on se, että kun nyt työmarkkinajärjestöt ovat saaneet sovun ja eläkeuudistus on täällä hallituksen esityksenä, niin on epäselvää sitten, että onko vasemmisto tämän takana vai ei. Samaan aikaan te sitten moititte hallitusta kovin sanakääntein, kun ei tietyistä asioista saatu sopimusta ja hallitus kantaa vastuunsa ja tekee esityksiä. Ei tässä nyt ole päätä eikä häntää. Olisi ihan hyvä vasemmistossa selkeyttää, että missä tässä mennään.

15.18 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täytyy nyt sitten selkeyttää, että kyllä me täällä vasemmistossa erityisesti kannatamme kolmikantayhteistyötä ja siihen perustuvaa sopimista. Täytyy sanoa, että tässä hetkessä — jos nyt itseäni vähättelemättä, olenhan kansanedustaja täällä lainsäädäntöä tekemässä — nyt on kuitenkin semmoinen tilanne, että hallituksen on nyt tehtävä nämä päätökset ja eduskunnan tämä laki siunattava, koska maksajat päättävät. Tässä on kaksi osapuolta, jotka kantavat vastuun

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

tästä eläkejärjestelmästä juuri työeläkkeitten puolella yksityisellä puolella, ja on aivan luonnollista, että me täällä vasemmistossa ja vasemmistoliitossa kannatamme tätä sopimusjärjestelmää, jossa työmarkkinaosapuolet sopivat, ja me tuemme sitä aivan varmasti.

15.19 Jukka Kopra kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä on useassa puheenvuorossa yli puoluerajojen nostettu esiin tämä sotilaiden eläkkeelle jääminen ja siihen liittyviin muutoksiin liittyvä huoli, ja osaltani yhdyn tähän huoleen. Eläkkeelle jäävät sotilaat muodostavat sodanajan johtamisjärjestelmän rungon ja toimivat johtamisreservinä sodanajan joukoille ja ovat näin ollen elintärkeä osa maamme puolustusta. Näin ollen lainsäätäjän on mielestäni syytä tiedostaa, että sen säätäessä tältä osin tätä uudistusta, ei kyse ole pelkästään sosiaalipolitiikasta vaan myös puolustuspoliittisesta linjauksesta, ja toivonkin, että eduskuntakäsittelyssä sotilaiden eläkkeellejääntijärjestelyihin liittyvä huoli huomioitaisiin ja pohdittaisiin, miten se tehtäisiin puolustuskykymme uskottavuutta vaarantamatta.

15.20 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on ollut hyviä puheenvuoroja työuran jatkamisesta ja muusta. Haluaisin tuoda muutaman seikan esille.

Täällä on ehkä aika vähän puhuttu työllisyydestä, ja ymmärrän, että hallitus onkin tällä hetkellä panostamassa siihen erityisesti, koska pitää olla työpaikka, josta jäädä eläkkeelle. Että se työssäjaksaminen ei ole se ainoa mutta kuitenkin erittäin tärkeä asia.

Olisin muutamia kommentteja, kysymyksiäkin tuonut:

Onko hallitus kiinnittämässä huomiota esimerkiksi siihen, että tosiaan pääsee eläkkeelle sitten kun haluaa? Nythän eläkelaitokset ja vakuutusosoikeus hyvin pitkälle yhden lääkärin lausunnon periaatteella tekevät näitä ratkaisuja tapaamatta henkilöä. Tämä on ollut hyvinkin pitkään erilaisissa sosiaalisissa medioissa keskustelussa, ja tähän olisi hyvä kiinnittää huomiota, ettei se ole sitten ikuisuustaistelu siellä paikan päällä.

Sitten täällä puhuttiin naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta, joka on minustakin huolestuttavaa. On totta, että esimerkiksi jos mies saa 1 500 euroa eläkettä, niin nainen saa reilut 400 euroa vähemmän. Mutta tähänhan voisi puuttua verotuksen avulla, ainakin pienemmissä tuloluokissa, koska nyt nämä tulevaisuuden toimet perheasioissa eivät kompensoi esimerkiksi minun ikäiseni naisen — minähän en enää lapsia tee — eläkettä. Minä en omastani huolehdi mutta vastaavassa iässä olevien naisten.

Nuorten osalta toteaisin vielä: Nyt koulutukseen pitäisi saada enemmän työssäoppimista, jotta me saamme tekijöitä sinne työpaikoille, koska työssäoppimista on — ainakin olen kuullut — liian vähän monilla käsityöaloilla, esimerkiksi metallialalla. (Puhemies koputtaa) Tullaan koulusta eikä osata tehdä konkreettisesti sitä työtä ja siten ei työllistyä.

Puhemies Maria Lohela: Puhujalistaan.

15.22 Veera Ruoho ps: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Ministeri! Eläkeiän nosto, toisin sanoen työurien pidentäminen, on tarpeen, jotta voidaan vastata yhteiskuntapoliittisiin haasteisiin, joita muun muassa Suomen väestörakenne ja väestön elinajanodotteen piteneminen väistämättä aiheuttavat.

Työurien pidentäminen edistää työllisyyttä ja talouden työtuloja. Tavoitteenamme on pyrkiä julkisen talouden kestävyysvajeen poistamiseen, ja tämä on yksi tapa ja keino vaikuttaa siihen. Näen siis hallituksen esityksen nykytilanteeseen vastaavana.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

Nämä aikamme tosiasiat, eliniän piteneminen ja raskas huoltosuhde, ovat faktoja, joihin on vain pakko reagoida. Hallituksen esitys ottaa huomioon työn laatua, josta jo ministeri Mäntyläkin puhui. Esityksessä sanotaan: "Raskasta työtä tehneille eläkeuudistuksen olisi työuraeläke, jossa tarjotaan mahdollisuus raskasta työtä tehneille ja yrittäjille siirtyä eläkkeelle ennen vanhuuseläkeikää tietyin edellytyksin."

Poliisina olen huolissani kollegoideni kyvystä ja jaksamisesta pitempään eläkeikään. Kuten tuossa jo kollegani edustaja Jokinen kysyi ministeriltä ja kun kollegani edustaja Kulmala jo valmistautuu puheenvuoroonsa ja viittaa myös monien kollegoidemme vuonna 89 valtion kanssa tekemään sopimukseen, haluan myös kysyä ministeri Mäntylältä: pitääkö tämä sopimus edelleen paikkansa?

Muutoin annan tukeni tälle lakiesitykselle. Aihehan on äärimmäisen tärkeä ja ajankohdainen. Olen tätä aihetta sivuaineena opiskellut tuolla Helsingin yliopistossa professori Antti Kariston johdolla vanhenemisen tutkimusta lukiessani. — Kiitos.

15.25 Kari Kulmala ps: Arvoisa puhemies! Tässä on tänään kuultu varsin hyviä puheenvuoroja, ja haluan vielä lisätä omani erityisesti poliisien ja sotilaiden eläkeikäuudistukseen, josta on jo tänään keskusteltu.

Vuonna 1989 eläkeuudistus tehtiin muun muassa valtiolla. Tällöin työntekijällä, esimerkiksi poliisilla, oli valintaoikeus, mikäli hän oli tietynä päivänä eli 1.7.89 jatkuvassa palvelussuhteessa ja työskenteli ammatissa, jolle oli määrätty alempi eläkeikä. Samalla hänelle säädettiin siirtymäaika, jonka kuluessa ammatilliseen eläkeikään oikeutetun työntekijän tuli tehdä valinta ammatillisen eläkeiän ja varhennettujen eläkejärjestelmien välillä. Tämän sopimuksen tekivät muun muassa hyvin monet poliisit, minä mukaan lukien. Mielestäni tämä sopimus on minulla edelleen voimassa ja sillä on jopa perustuslaillinen suojaa. Tämä eläkeuudistusesitys on siten perustuslain vastainen. Valinnan tehneet työntekijät luottavat edelleen tämän sopimuksen pysyvyyteen, ja näin tulee olla jatkossakin, sopimusta ei saa rikkoa. Mikäli muutosta ollaan nyt tekemässä yksipuolisesti, niin näen tärkeänä, että lakimuutos lähetetään vielä perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.

Esityksen mukaan myös sotilaseläkejärjestelmään kuuluvien henkilöiden vanhuuseläkeiät nousisivat samassa suhteessa kuin muillakin palkansaajilla. Pidän ratkaisua huonona Suomen puolustuskyvylle sekä myös taloudelle. Nykyinen eroamisikäjärjestelmä on toimivin ja kustannustehokkain tapa ylläpitää uskottavaa puolustusjärjestelmää. Mikäli järjestelmää muutettaisiin, olisi myös puolustusjärjestelmän perusteita tarkasteltava uudelleen. Nykymallissa sotilaan jäädessä eläkkeelle hänelle määrätään sijoituspaikka sodanajan operatiivisesta johtajistosta. Nämä tehtävät ovat sellaisia, joita ei voi muulla tavoin hoitaa kuin ammattireservillä. Osaaminen näihin tehtäviin ei tule hetkessä vaan vuosien kokemuksella, ja ammattisotilaiden korvaaminen olisi erittäin haastavaa.

Mikäli eläkeikää nostetaan esityksen mukaisesti kahdella vuodella, tulisi perustaa arvioiden mukaan noin kuusisataa uutta virkaa. Tästä tulisi lisäkustannuksia noin 40 miljoonaa euroa joka vuosi, ja tähän meillä ei yksinkertaisesti ole varaa nykyaikana — varsinkaan juuri nyt, kun kaikkea pitäisi säästää.

Esityksessä ei ole otettu riittävästi huomioon myöskään sitä työnantajien ja sotilasjärjestöjen esittämää näkökohtaa, että esitetty eläkeiän nosto heikentää Suomen puolustuskkyä.

Pidän eläkeuudistusta näillä perusteilla myös sotilaiden osalta huonosti valmisteltuna.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

15.28 Lea Mäkipää ps: Arvoisa puhemies! Näin syysistuntokauden alussa haluan varsinakin antaa kiitokset puhemiehelle ja puhemiesneuvostolle, että tämä puhujapöytä on saatettu tähän asialliseen kohtaan, eli puhemiehistö näkee meidät edustajat ja päinvastoin.

Mutta asiaan. Eläkepolitiikan tavoitteita mittareiden valossa ovat muun muassa työurien pituus, eläkkeiden taso ja eläkkeiden rahoitus. Täällä on hyvin jo pitkälti puhuttu tästä asiasta.

Hallituksen esityksessä on tärkeimpänä työeläkejärjestelmää koskeva lakimuutos, mutta tässä samassa lakipaketissa on 37 lakia ja osin niihin vain tehdään niin sanottuja teknisiä muutoksia. Uudistuksella halutaan pidentää työuria ja vähentää julkisen talouden kestävyysvajetta. Kun ihmisten elinaika on koko ajan kasvanut ja ennustekin on samansuuntainen, osa lisävuosista tulisi käyttää työhön, silloin kun se on mahdollista. Ja toivottavasti sitä työtä löytyy jokaiselle. Vain näin voidaan turvata tulevillekin polville riittävä ja oikeudenmukainen eläketaso.

On ymmärrettävää, että eläkeiän nosto on kansalaisia kaikkein eniten huolestuttanut asia. Tässä esityksessä on joitakin tätä huolta helpottavia asioita, kuten työuraeläke, joka mahdollistaisi pitkän työuran rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavassa työssä tehneelle henkilölle eläkkeelle jäämisen ennen alinta vanhuuseläkeikää. Esityksessä ehdotetaan myös, että osa-aikaeläke eläkemuotona lakkautettaisiin ja korvattaisiin osittaisella varhennetulla vanhuuseläkkeellä. Toivottavasti silloin, kun ihminen todella ei enää jaksa tai terveys ei kestä, hänen olisi nykyistä helpompi saada joko tätä osittaista eläkettä tai työkyvyttömyyseläkettä. Paljon kuulee sitä, että eläkeyhtiössä lääkäri toteaa ihmisen työkuntoiseksi vaikkei hän sitä olisikaan. Näin ei pitäisi olla.

Yksi esitetty uudistus on eläkkeen karttumisen siirtymäaika, jolloin korkeampi karttuma on ikään kuin kannustimena työuran pidentämiseksi. On hyödyksi ihmiselle itselleen saada lisää terveitä työvuosia, mutta yhteiskunnan tulee näin edellyttäessään kantaa vastuuta myös työkyvyn ja hyvinvoinnin säilyttämisestä. Työsuhteessa olevien työhyvinvoinnin lisäksi olisi tarpeen säätää myös yrittäjien työhyvinvoinnin mahdollisuuksista. Usein yksinyrittäjän ja maatalousyrittäjän jaksaminen on todella haasteellista.

Arvoisa puhemies! Tässä esitetään myös työeläkelakien mukaista vakuuttamisvelvollisuuden alaikäraja laskettavaksi työntekijöillä 17 vuoden ikään. On hyvä saada eläkettä karttumaan jo aiemmin, ehkä se voisi karttua vieläkin aiemmin, kesätoissa ja opiskelun ohessa työskennellessä. Varsinkin naisilla karttuminen voi katketa pitkiksikin ajoiksi, kun aletaan suunnittelemaan perhettä, joten kaikki lyhyemmätkin jaksot varhemmin ovat tarpeen. On tärkeää, että nuorilla on luottamus eläkejärjestelmään ja siihen, että heidänkin tulevaisuudessaan eläkkeiden maksutaso on turvattu, ja niin näitä viilaushommia varmaan tehdään sitten aikanaan valiokunnassa.

15.33 Jari Ronkainen ps: Arvoisa rouva puhemies! On erinomaista, että työeläkejärjestelmän kestävyyttä on tarkasteltu ja saatu aikaiseksi selkeitä muutoksia. Ymmärrettävä on, että vaikka kipukohtia saadaan paikattua, niin jotain voi aina jäädä jäljelle. Onkin tärkeää, että työeläkejärjestelmää tarkastellaan määräajoin ja huomioidaan muun muassa väestörakenteessa tapahtuvat muutokset.

Tavallisen ihmisen kannalta katson erinomaiseksi, että esityksessä on huomioitu myös ne raskasta työtä tekevät kansalaisemme, ne, jotka puurtavat yhteiskuntamme eteen huolimatta siitä, että jatkuva raskas työ vaikuttaa ajan myötä työkykyyn ja ennen kaikkea omaan terveyteen hyvin merkittävästi. On täysin ymmärrettävää, että työeläkejärjestelmämme on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

huomioitava tämä, sillä sama eläkeikä ei kaikille sovi. Aina voi pohtia, onko kompensatio riittävä, mutta pääasia on, että tämä viimeinkin huomioidaan.

Arvoisa rouva puhemies! Nykyinen eläkejärjestelmämme ei ole kestävällä pohjalla. Hyvää kuitenkin on se, että keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä on siirtynyt oikealle kymmenluvulle, mutta matkaa vielä on. Nykytilanteessa järjestelmä ei yksiselitteisesti kestä tai ei ainakaan pysy sellaisena kuin sen on tarkoitettu olevan. Ei ole oikein, että nuoremmat sukupolvet joutuisivat liiallisen maksurasituksen alle, sillä on huomioitava, että nykyinen järjestelmä vaikuttaa myös moneen muuhun asiaan, kuten esimerkiksi talouden kasvuun ja työllisyyteen. Esimerkiksi TyEL-maksun prosenttiosuus ei nykyisessä järjestelmässä voi mitenkään pysyä nykyisellä tasolla vaan nousisi uhkaavasti, ja sillä on takuulla omat vaikutuksensa työllisyyteen. Hallituksen esitys ottaa kuitenkin tämän huomioon. Hallituksen esityksessä todetaan, että eläkeuudistus parantaa erityisesti nuorempien sukupolvien eläketasoa. Aseman paraneminen ei johdu pelkästään työuran pidentymisestä vaan myös siitä, että elinaikakerroin lieventyy. Oikeudenmukaisuus näkyy myös nuorten kannalta, vaikka nuorille eläke onkin hyvin kaukainen asia.

Vaikka kokonaisuus on hyvä, niin ei kuitenkaan ole selvää, että ihmiset jaksavat työssään eläkeikään saakka. Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä tai keskimääräinen eliniän kasvu ei kerro koko totuutta. Eläkejärjestelmän uudistamisen lisäksi on tehtävä määrätietoista työtä työssäjaksamisen parissa ja kannustamista tarvitaan. Uskon vahvasti, että tämän hallituksen toimilla pystymme myös parantamaan edellytyksiä työssäjaksamiseen. Suunta on siis nyt oikea.

Puhemies Maria Lohela: Sitten ministeri Mäntylä, 3 minuuttia.

15.36 Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Mäntylä: Arvoisa puhemies! Tosiaan pahoitelen, jos tuli mielikuva, että en näihin debattikysymyksiin ole vastaamassa. Kyllä olen vastaamassa, ja todella kuvittelin ja ajattelin, että nämä kysyjät nyt sitten olisivat näitä puheenvuoroja jääneet kuuntelemaan. Mutta yritän tässä nyt niin moneen kysymykseen vastata kuin tässä lyhyessä ajassa ehdin.

Tästä sotilaiden eläkeiästähän tässä tuli useampikin kysymys. Sotilaillahan tosiaan on oikeus eläkkeeseen pääsääntöisesti 55-vuotiaana, ja koska tämä ikä on ollut huomattavasti alempi kuin yleinen eläkeikä, niin nyt sitä on sitten tarkoitus nostaa samojen periaatteiden mukaisesti, ihan kuten muidenkin eläkeikää, ja siis enintään nyt kahdella vuodella tämä eläkeikä on nousemassa. Tosiaan tässä on se ajatus, että sitä nostetaan samassa suhteessa kuin nyt sitten muutenkin tässä eläkeuudistuksessa.

Sitten oli kysymys näistä vuonna 89 tehdyistä päätöksistä. Tässä hallituksen eläkeuudistusesityksessä on nyt lähdetty siitä, että näitä samoja periaatteita nyt noudatetaan sitten koko tämän uudistuksen läpi.

No sitten kysyttiin näitä konkreettisia toimenpiteitä siihen, miten tätä työssäjaksamista nyt hallitus aikoo sitten edistää. Itse olen käynyt nyt aika laajojakin keskusteluja tähän mennessä eri toimijoiden kanssa siitä, miten näihin jo tiedossa oleviin ongelmiin voidaan nyt sitten käytännössä lähteä puuttumaan. Kyllä tiedetään, minkälaisia syitä siellä työelämässä on siihen, että ihmiset eivät työelämässä meinaa jaksaa, mutta kun ne ovat valitettavasti aika usein jääneet puheiden tasolle, niin nyt nimenomaan on lähdetty tekemään sitten neuvotteluja ja pohdintoja eri toimijoiden kanssa siitä, mitä sitten ovat ne konkreettiset asiat, joiden kautta voidaan muun muassa työsuojelua eri muodoissa kehittää ja viedä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

eteenpäin ja nimenomaan esimerkiksi tähän työpaikkakiusaamiseen puuttua riittävällä volyymilla, koska tiedetään hyvin, että se on yksi isoimmista syistä, minkä vuoksi ihmiset näille pitkille sairauslomille joutuvat, ja se sitten pahimmillaan aiheuttaa myöskin ennenaikaista eläköitymistä ja kuormittaa meidän järjestelmää totta kai ja ennen kaikkea inhimillisellä tasolla ihmistä itseään.

Sitten pyydän myöskin huomioimaan, että hallituksellahan on kärkihankkeena tämä osatyökykyisten aseman parantaminen. Kyllä minä näen, että siellä on nyt monia semmoisia asioita, joilla myöskin voidaan parantaa osatyökykyisten mahdollisuuksia olla osa tässä meidän työjärjestelmässä. Ja näen, että se on yksi niitä asioita, että osoitetaan myöskin se asenne, että vaikka ihmisen työkyky syystä tai toisesta heikentyy, niin yhteiskunta ei silti pudota häntä pois tästä järjestelmästä, vaan päinvastoin tehdään aktiivisesti toimenpiteitä, että hän kokee olevansa edelleenkin yhteiskunnan täysivaltainen jäsen.

No, vielä yksi asia liittyen tähän kuntoutukseen: Tätä kuntoutuksen kokonaisuudistustahan ollaan nyt tekemässä, ja varmasti siellä tullaan nyt tekemään hyvinkin tarkkaa ja täsmällistä pohdintaa ja selvityksiä siitä, minkä tyypisiä ne tämän päivän haasteet ovat, nimenomaan myöskin siellä työelämässä, ja mitä ne kohdennetut yksilölliset toimenpiteet, jotka aidosti tuovat sitä tehokkuutta, voisivat olla. Eli omalla tavallaan meillä on erittäin hyvä ja vahva kuntoutusjärjestelmä ollut, mutta nyt me olemme myöskin hyvin uudenaikaisessa tilanteessa, sillä myöskin ihmisten syyt, miksi he tarvitsevat erityyppistä kuntoutusta, ovat työelämän muutosten takia muuttuneet. Ja myöskin nämä ovat niitä asioita, joihin meidän järjestelmän täytyy tulevaisuudessa pystyä vastaamaan.

Puhemies Maria Lohela: Seuraavaksi sitten puhujalistaan.

15.41 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Haluan kiinnittää huomiota eläkejärjestelmää kohtaan tunnettuun luottamukseen ja eläkejärjestelmän tasapuolisuuteen eri väestöryhmiä ja ikäluokkia kohtaan. Eläketurvakeskuksen tutkimuksen mukaan se ei ole kehuttava: vain noin puolet uskoo yleensäkin eläkkeen takaavan kohtuullisen toimeentulon erityistilanteissa, kuten työkyvyttömyyden koittaessa — eläketurvan riittävyyteen uskoo vielä harvempi. Luvut ovat olleet huomattavassa laskussa aivan viime vuosina, uskottavasti johtuen huonoista ajoista ja tulevaisuudennäkymien puutteesta. Osansa tässä on varmaankin elinkustannusten ja hintojen nousulla; eläkkeiden ei uskota nousevan suhteessa niihin riittävästi. Erityisen lohduttoman kuvan saa siitä, moniko yleisesti ottaen luottaa, että luvatut eläkkeet voidaan maksaa: alle kolmannes. Täytyy kysyä, johtuuko tämä luottamuspula siitä, että kansalaiset ovat ymmärtäneet eläkejärjestelmän tulevaisuuden väärin, vai siitä, että ovat ymmärtäneet oikein.

Se on ainakin selvää, että pätkätöiden ja työttömyyden kanssa painivat nuoret ikäluokat kokevat oikeutetusti joutuvansa eläkejärjestelmän maksumiehiksi. Eläkemaksuja palkoista korotetaan ja tulossa olevaa, sitä luvattua, eläkettä leikataan yksipuolisesti elinaikaker-toimen kautta. Suuria ikäluokkia tämä ei koske, eikä eläkekattoa näy. Tätä ei kolmikanta katsonut tarpeelliseksi huomioida, eikä sitäkään — täällä monessa puheenvuorossa puhutaan tasa-arvosta — että naiset elävät keskimäärin huomattavasti miehiä pidempään ja sitä kautta myös nostavat eläkettä pidempään.

Arvoisa puhemies! Täytyy todeta, että meillä todellakin on töitä jatkossa eläkejärjestelmän oikeudenmukaisuuden turvaamisessa sekä sitä kohtaan tunnetun luottamuksen palaut-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

tamisessa. Nyt ehdotetut muutokset eläkkeen karttumiseen ovat hyvä alku. Tämä lainsäädäntö on vasta välietappi pitkässä ja vaikeassa urakassa.

15.43 Anders Adlercreutz r: Värderade talman! En pensionsreform är ingen oviktig sak. Det är ingenting man kan ta lättvindigt eller något man kan utackordera åt någon annan att sköta. Det är i allra högsta grad en strategisk fråga som har ett stort inflytande på vårt arbetsliv och vår konkurrenskraft. Därför måste man ta reformen på allvar, man måste våga leda. Den reform som nu presenteras för oss i fel riktning. Den stöder inte utbildning, den stöder inte jämställdhet, den stöder inte vår konkurrenskraft.

Eläkeuudistusta ei voi ulkoistaa, koska se on liian tärkeä asia. Se on tärkeä kilpailukyvyksemme ja tulevaisuuden työelämän rakenteelle. Se on jopa tasa-arvokysymys.

Nyt esitetty uudistus helpottaa kestävyysvajetta ja pidentää työuria. Nämä ovat kiistatta hyviä asioita. Mutta siihen ne hyvät asiat loppuvatkin.

Mitä tämä malli kertoo nuorelle, joka haluaa nostaa osaamistaan? Houkutteleeko se opiskelemaan? Mitä se kertoo vanhemmalle, joka päättää jäädä kotiin hoitamaan lastaan? Voiko hän luottaa siihen, että menetetty eläke on kurottavissa kiinni? Ei. Tämä uudistus ei tue osaamista, eikä se tue tasa-arvoa. Ellei tähän yhdistetä vanhempainvapaan uudistusta — ja jotenkin minusta tuntuu, että se uudistus ei ole tämän hallituksen agendalla — niin tämä muutos siirtää kelloa useita vuosikymmeniä taaksepäin.

Arvoisa puhemies! Tämä uudistus rakentuu työelämämallille, joka ei ole tätä päivää. Se kehottaa menemään koulun penkiltä suoraan työelämään. Meidän ei tule sementoida vanhoja, väistyviä rakenteita vaan miettiä tulevaisuuden vaatimuksia, ja sitä tämä malli ei tee.

Vi ska inte cementera gamla strukturer utan våga tänka framåt. Pensionsreformen bör stöda utbildning och jämställdhet, för de är basen för vår konkurrenskraft. Tänk om regeringen, tänk om.

15.46 Anna-Maja Henriksson r: Värderade fru talman! Pensionsreformen som vi nu behandlar är en av de viktigaste reformer för att förlänga arbetskarriärerna och därmed också för att minska hållbarhetsgapet. Det är i sig bra att man i förhandlingarna nådde resultat, men jag ser det ändå som problematiskt att Akava, som representerar 600 000 högt skolade personer i vårt land, inte kunde ställa sig bakom den här pensionsuppgörelsen.

Pensionsreformens bästa sida är att den tryggar finansieringen av arbetspensionsskyddet, och det är också bra att de unga inte blir de som ska stå för kalaset, utan att de beaktas genast från början av sin arbetskarriär. Inte som när jag var ung, när det stod på papperet då jag började jobba att du får sedan pensionsrätt efter att du har fyllt 23, men det har ingen betydelse mera.

Men sedan så behöver det sägas högt att pensionsuppgörelsen hade kunnat vara betydligt bättre. Den här reformens största problem är att den inte uppmuntrar till längre arbetskarriärer, den är problematisk ur en jämställdhetssynvinkel när det gäller män och kvinnor, och man har inte satsat tillräckligt på att befrämja orken i arbetslivet.

Arvoisa puhemies! Tämä eläkeuudistus on yksi tärkeimpiä uudistuksia työurien pidentämisen kannalta ja sitä kautta myös kestävyysvajeen umpeen kuromisessa. On sinänsä hyvä, että tästä asiasta saatiin neuvoteltua ratkaisu, mutta näen sen ongelmallisena, että Aka-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

va, joka edustaa 600 000:ta korkeakoulutettua henkilöä, ei voinut asettaa tämän eläkesopimuksen taakse.

On syytä sanoa ääneen, että tämä olisi voinut olla huomattavasti parempikin. Tämän uudistuksen ongelmakohtia ovat se, että se ei kannusta pidempään työuriin, se, että se on miesten ja naisten välisen tasa-arvon kannalta ongelmallinen, ja se, että uudistuksessa ei ole tarpeeksi panostettu työelämässä jaksamisen edistämiseen. Eli eläkeuudistus ei sisällä riittäviä kannustimia jatkaa työelämässä vanhuuseläkeikään asti. Eläkettä ehdotetaan karttuvaksi koko työuran ajan 1,5 prosentilla vuodessa, ja tämä ehdotettu malli ei siksi kannusta palkansaaajia pidentämään työuriaan niin kuin voimassa olevassa mallissa, jossa korotettu karttuma kannustaa ihmisiä jäämään työelämään. Sen takia tätä ei voida pitää onnistuneena ratkaisuna, kun uudistuksen ideana juuri pitäisi olla kannustaa ihmisiä jatkamaan työelämässä pidempään. En myöskään näe hyvänä, että mahdollisuus niin sanottuun eläkeputkeen jätetään auki.

Värderade fru talman! Man har också i den här reformen glömt jämställdhetsperspektivet, och de största förlorarna i reformen är faktiskt de välutbildade kvinnorna. I den här föreslagna modellen kan kvinnorna inte som i nuläget höja sin pension och den vägen kompensera de år de har varit utanför arbetsmarknaden, där ju ofta orsaken är att man är moderskaps- eller föräldraledig. Det vill säga, kvinnorna bestraffas för att de har fött barn till världen och varit hemma under barnets första levnadsår. Och jag vågar nästan säga att det faktiskt handlar om en inkomstöverföring där betalarna är speciellt unga välutbildade kvinnor och på den vinnande sidan finns männen.

Men det är också viktigt att komma ihåg att enbart en formell höjning av pensionsålderns nedre gräns ju inte hjälper oss att höja den faktiska pensionsåldern, ifall arbetstagarerna inte av orsak eller annan orsak jobba längre. Därför så borde den här uppgörelsen också ha innehållit åtgärder som uppmuntrar arbetsgivarna att vara måna om sina arbetstagare och deras välmående, och tyvärr lyser de här åtgärderna med sin frånvaro.

Och det som bekymrar mig oerhört mycket är det att regeringen också i samma veva har tänkt avsluta den rehabilitering som personer i arbetsför ålder i dag har kunnat få och som har hjälpt människor att orka länge. Jag hoppas att regeringen i sin budgetria skulle ändra på det här beslutet.

Ihan lopuksi, rouva puhemies, toivon, että hallitus vielä budjettiriihessä miettisi, onko oikea toimenpide lakkauttaa Aslak-kuntoutus tässä vaiheessa, kun tiedämme, että meidän pitäisi panostaa työssäjaksamiseen. Meidän mielestämme, ruotsalaisessa eduskuntaryhmässä, se ei ole oikea tapa toimia, kun pitäisi edistää työssäjaksamista, että kuntoutusta lakkautetaan. Mutta toivon, että ministeri Mäntylä ja ministeri Rehula tässä etsivät hyviä, konkreettisia tapoja sitten korvata tämä Aslak-kuntoutusohjelma, että ihmiset eivät jää ihan tyhjän päälle.

15.51 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa rouva puhemies! Olemme tilanteessa, jossa eläkejärjestelmän uudistaminen on paitsi tarpeellista myös kiireellistä. Samalla kun Suomen väestö vanhenee ja eläkeläisten määrä kasvaa, suomalaiset myös elävät entistä pidempään. Nyt eläkeikää tullaan nostamaan portaittain ja elinaikakerroin tulee edelleen leikkaamaan kuu-kausieläkkeitä sitä mukaa kuin elinajanodote kasvaa. Näillä keinoilla on tarkoitus pidentää työuria, edistää työllisyyttä ja parantaa julkisen talouden ja eläkejärjestelmän kestävyyttä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

Eläkeuudistuksesta neuvoteltiin viime vuonna hyvin perusteellisesti, ja sopimukseen päästiin työmarkkinakeskusjärjestöjen kesken viime syksynä. Sopimus onkin erinomainen esimerkki siitä, miten kolmikantaisella neuvottelulla voidaan edelleenkin saavuttaa yhteiskunnallisesti merkittäviä tuloksia myös ja varsinkin sellaisissa asioissa, jotka heikentävät tiettyjen ryhmien asemaa aikaisempaan nähden. Eläkesopu syntyi ilman voimakasta valtionvallan painostusta tai uhkailua.

Eläkeiän nostaminen on tarpeen työurien pidentämiseksi loppupäästä, mutta se ei yksinään tule riittämään. Liian moni ei nytkään jaksakaan työelämässä edes 63 vuoteen saakka. Vähintään yhtä tärkeää olisi saada työuria pidennettyä keskeltä. Tämä edellyttää investointeja esimerkiksi työelämän laatuun, työhyvinvointiin, koulutukseen, kuntoutukseen ja työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen, ja hallituksen tulisi arvioida työelämään ja ihmisten hyvinvointiin liittyvien leikkausten vaikuttavuus myös työelämäuraa silmällä pitäen.

Nyt hallitus kuitenkin tuottavuuden parantamisen nimissä aikoo heikentää työntekijöiden asemaa. Samalla kun hallitus pyrkii pidentämään työaikoja ja vähentämään lomapäiviä, se haluaa säästää kuntoutuksesta ja tehdä ensimmäisestä sairauspäivästä palkattoman. Moni asiantuntija voi sairastuessaan tehdä töitä kotonakin, mutta kuka hyötyy siitä, että sairaanhoitajat, lastentarhanopettajat ja rakennustyöntekijät tulevat palkan menettämisen pelossa sairaana töihin? Oma lukunsa ovat ne 230 000 työtöntä, joilla ei ole mahdollisuutta työterveydenhuoltoon. Tiedämme, että mitä pidempään työttömyys kestää, sitä vaikeammaksi työllistyminen usein muuttuu. Jos haluamme parantaa työllisyyttä ja nostaa todellista eläkkeellejäämisikää, olisikin ensiarvoisen tärkeää pitää hyvää huolta tästä työvoimareservistä.

Kuitenkin hallitus on systemaattisesti nyt heikentämässä pienituloisten ja työttömien mahdollisuutta pitää huolta omasta terveydestään ja hyvinvoinnistaan. Esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuja ollaan nostamassa, lääke- ja matkakorvauksia tullaan edelleen leikkaamaan, etuuskien indeksikorotuksia jäädytetään, ja työttömyysturvaan tullaan tekemään leikkauksia. Miten tässä tilanteessa voidaan turvata kaikkien kansalaisten yhdenvertaisuus huolehtia omasta hyvinvoinnistaan ja terveydestään?

Arvoisa rouva puhemies! Hallitukselta on perätty koko sen olemassaoloajan parempaa sopimisen tapaa ja sopimuskulttuuria. Tämä on pääsääntöisesti onnistunutkin nyt tässä laissa, mutta ei kaikilta osin. Kuten täällä on useaan otteeseen jo tänään aikaisemmin todettu, meillä on Suomessa reilut 10 000 työntekijää, jotka ovat aikoinaan tehneet valinnan ammatillisen eläkeiän ja uuden eläkejärjestelmän välillä. He ovat muun muassa sairaanhoitajia, peruskoulunopettajia, poliiseja, vartijoita, palomiehiä. He ovat ihmisiä, jotka ovat tänä päivänä meille monella tapaa erittäin tärkeä työvoima.

Eläkeuudistuksen yhteydessä vuonna 1989 heille annettiin mahdollisuus valita, minkä eläkkeen he tulevaisuudessaan itselleen ottavat, ja sen mukaisesti jos he valitsisivat ammatillisen eläkkeen, he joutuisivat luopumaan erilaisista oikeuksistaan, joita muille tarjottiin. Näin he myös toimivat: he luopuivat muun muassa oikeudesta osa-aikaeläkkeeseen. Nyt vuosien päästä hallitus yksipuolisesti muuttaa ja sanelee uudet ehdot arvostamatta aikaisemmin tehtyjä sopimuksia.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä on eettisesti suuri kysymys. Eivätkö kansalaiset voi enää luottaa valtion kanssa tehtyihin sopimuksiin? Miten hallitus perustelee toimintatapaansa? Miten hallitus hakee luottamusta kansalaisille? Miten hallitus selvittää tämän näille ihmisille, jotka ovat aikoinaan valinneet ammatillisen eläkejärjestelmän ja sitä kautta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

heikentäneet omaa elämäntilannettansa suhteessa muihin kollegoihin? Kysyn tätä ministeri Mäntylältä.

15.57 Ilkka Kantola sd: Arvoisa rouva puhemies! Juha Sipilän hallitus on edennyt eläkeuudistusasiassa kiitettävällä vauhdilla. Esityksen valmistelua ministeriössä on helpottanut viime kaudella tehty laaja työ. Ratkaisevaa on tietysti työmarkkinajärjestöjen panos eläkesopimuksen aikaansaamisessa. Jyrki Kataisen hallituksen viisas päätös oli antaa työrauha järjestöille.

Kokemukset sitä edeltävältä hallituskaudelta osoittivat, että eläkekysymykset koskevat niin laajoja intressiryhmiä, ettei asiassa ole mielekäästä yrittää edetä maan hallituksen yksipuolisin toimin, vaikka talouslaskelmat sinänsä osoittaisivatkin uudistuksen tarpeen. Kansalaiset, palkansaajat, työnantajat ja palkanmaksajat etujärjestöineen ovat kova realiteetti siinä, missä Excel-taulukkoon piirretyt numerotkin ovat kova realiteetti — numerot, jotka kertovat väestörakenteen kehityksen, työllisyysennusteet ja työuran laskennalliset pituusarviot.

Nyt palkitaan viime vaalikauden kärsivällinen työ, jota ratkaisun eteen tehtiin järjestöissä. Joku voi tuskailia aikaa, joka kului ratkaisua haettaessa. Tärkeätä on se oppi, joka tästä saadaan: Vaikeatkin asiat etenevät ratkaisuun, kun edetään avoimin kortein ja yhteisesti sopien. Sanelemalla syntyy vain lukkoja, joiden avaamiseen kuluu paljon aikaa. Luottamuksen menettäminen käy helposti, mutta sen palauttaminen on vaivalloista ja aikaa vievää.

Esitys työeläkejärjestelmän uudistamisesta on käsittelyssä nyt, kun on kulunut 10 vuotta edellisestä merkittävästä uudistuksesta. Vuoden 2005 eläkeuudistuksen tavoitteet ovat jossain määrin alkaneet toteutua, siitä on näyttöä. Valinnainen eläkeikä, 63—68 vuotta, karttumineen on alkanut nostaa eläkkeellesiirtymisikää. Panostukset työterveyshuollon ja työolojen kehittämiseen ovat vaikuttaneet siellä täällä samaan suuntaan.

Muutos on kuitenkin arvioitu liian hitaaksi. Yleinen elintason nousu ja onnistuminen kansanterveystyössä ovat johtaneet keskimääräisen eliniän pidentymiseen. Eliniän kasvu tuo lisää vuosia eläkkeelläoloaikaan. Viimeaikaisilla eläkeuudistuksilla ja myös tällä uudistuksella pyritäänkin siihen, että osa näistä lisävuosista, joita tavoittelemme, siirtyisi työssäolovuosiksi. Tämä parantaisi huoltosuhdetta ja vahvistaisi eläkkeiden rahoitusta ja eläkekertymää.

Työurien pidentämisellä turvataan osaltaan työeläkkeiden rahoitusta. Tällä on vaikutuksensa eläkemaksujen suuruuteen, joka taasen on yksi osa palkkakustannuksien syntyemisessä. On helppo ymmärtää, että eläkeratkaisuilla on merkitystä paitsi kestävyysvajeen umpeenkuomisessa myös vientialojen kustannuksissa ja kansainvälisessä kilpailukyvyssä sitä kautta.

Työeläkejärjestelmän muutosta voi liioittelematta pitää olennaisena kansantaloutemme näkökulmasta. Uudistus pidentää työuria ja lisää työllisyyttä. Se parantaa huoltosuhdetta ja kasvattaa bruttokansantuotetta. Se varmistaa työeläkejärjestelmän kestävyuden ja vähentää painetta eläkemaksujen korotuksiin. Se toteuttaa sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta.

Vanhuuseläkeikä nousee asteittain niin, että tänä vuonna 60 vuotta täyttävien eläkeikä nousee 3 kuukaudella, ensi vuonna 60 täyttävien 6 kuukaudella ja sitä seuraavana vuonna 60 täyttävien eläkeikä nousee 9 kuukaudella, minun eläkeikäni. Vuonna 1962 syntyneiden eläkeikä tulee olemaan 65 vuotta. Vuonna 1965 syntyneiden vanhuuseläkeikä sidotaan elinajanodotteen muutoksiin — joita emme tiedä vielä tietenkään — siten, että työssäolo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

ajan ja eläkkeelläoloajan suhde pysyy samalla tasolla kuin se on vuonna 2025. Mekanismissa toisin sanoen otetaan osa lisääntyvistä elinvuosista työelämäksi, toteutetaan sitä ta voitetta, joka tässä on ollut pitkän aikaa pöydällä.

Arvoisa puhemies! Uudistuksen toimeenpanossa tärkeätä on muistaa, ettei vanhuuseläkeiän alarajan nosto suoraviivaisesti näy eläkkeellesiirtymisiän nostona. Mitään sellaista automatiikkaa ei ole. Osa ihmisistä päätyy jatkossakin työkyvyttömyyseläkkeelle ennen eläkeikäänsä. Työurien pidentäminen vaatii myös muita toimia kuin tätä lakiuudistusta. Yleistä kansanterveystyötä, samoin kuin työsuojelua ja työterveyshuoltoa, on edelleen voimaperäisesti kehitettävä. Kuntoutukseen on edelleen panostettava ja parannettava kuntoutuksen vaikuttavuutta.

Työssäjakamista on edistettävä myös organisaatioita ja johtamiskulttuureja parantamalla. Tiedämme, että aloilla, joilla työntekijöillä on suuret mahdollisuudet oman työnsä kehittämiseen, työssäviihtyvyys on korkealla tasolla ja työurat pitkiä. Uudistuksen tarkoituksena ei ole lisätä työkyvyttömyyseläkeläisten määrää vaan nostaa keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää.

16.02 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Menneinä vuosina töihin mentiin hyvin nuorina, eli työvuosia ehti kertyä useita ennen kuin eläke alkoi karttua. Työeläkejärjestelmän uudistus on tehty yhteisymmärryksessä kaikkien osapuolten kesken. Hienoa! On hyvä, että nyt jo 17-vuotiaana eläkettä alkaa kertyä.

Tämän eläkeuudistuksen hyviä puolia on myös joustavuus, mutta on tietysti myös ongelmia eri ammattikunnissa, kuten edustajat Kulmala, Ruoho, Mäkipää ja Kiljunen ovat ottaneet esille tänään. Ihmisen elinajan pitenemisen myötä työvuodet lisääntyvät. Joidenkin ammattien kohdalla fyysinen haaste on vaativampi, kun ikää tulee lisää. Hyvin moni tekee pitkän työuran ja eläkkeelle päästyään on väsynyt fyysisesti ja henkisesti. Tarkoitus on, että eläkkeelle siirryttäessä on mahdollisuus myös nauttia eläkevuosista, koska vihdoin on sitä aikaa. Siksi kokonaisvaltainen terveyshyvinvointi pitäisi olla mahdollista jokaisen kohdalla jo työikäisenä. Ennalta ehkäisevä toiminta terveyden edistämiseksi on tärkeämpää kuin koskaan automaation lisääntyessä, nyt kun on siirrytty digiaikaan. Riittävä liikunta ja terveellinen ravinto eivät ole vain kliseitä. Ne ovat lääkkeitä, joiden myötä elämänlaatu paranee.

Muutamia huomioita debattipuheista tänään:

Sairauspoissaolot nousivat debatissa keskusteluun. Yksi mahdollisuus poissaolojen vähentämiseen on esittämäni ennalta ehkäisevä toiminta.

Miesten ja naisten välinen tasa-arvo eläkkeissä sekä perheen ja työn yhteensovittaminen ovat haasteellisia, ja sen eteen pitää tehdä töitä ja löytää hyväksyttävät ratkaisut.

Moni eläkkeellä oleva joutuu todella laskemaan tarkkaan, mihin rahat riittävät. Täytyy sanoa, että valtavasti on tullut yhteydenottoja eläkeläisten asumistuen leikkauksesta, ihan valtava määrä. Uskon, että hallituksemme löytää ratkaisun siihen, ettei kenenkään tarvitse muuttaa kotoaan pois tämän takia, kotoa, jossa on vuosikaudet asunut, sillä eläkeläisten on vaikea löytää enää lisää ansioita. Uskon, että ministeri Mäntylä myös tekee valtavasti tämän asian eteen töitä.

Toivoisin, ettei esimerkiksi vasemmistoliitto keräisi pisteitä nyt vaalipuheillaan täällä. Vaalit eivät ole tänä vuonna eivätkä ensi vuonnakaan. Nimittäin tämä talouskriisi ei ole syntynyt nyt sadan päivän aikana, kun hallitus on ollut. Se on syntynyt jo aikaisemmin, jol-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

loin myös vasemmistoliitto on hallituksessa ollut. Nyt me tarvitsemme ratkaisuja talouskriisiin, emme vaalipuheita emmekä arvostelua pelkästään. — Kiitos.

16.06 Anna Kontula vas: Rouva puhemies! Alkuun toteaisin edustaja Elomaalle, että vasemmistoliitto pyrkii puhumaan samalla tavalla vaalien alla ja vaalien välilläkin. Ajatus siitä, että vaalien alla sitten puhuttaisiin eri puheet, tuntuu meistä hassulta, vaikka ilmeisesti perussuomalaiset ottavat sen itsestäänselvyytenä.

Sitten itse asiaan. Eläketurvakeskuksen Luottamus eläketurvaan -aineistojen mukaan luottamus eläkejärjestelmään horjuu vakavasti. Alle puolet uskoo, että luvut eläkkeet pystytään maksamaan. Alle neljännes katsoo, että päättäjät tekevät hänen etujensa mukaisia päätöksiä. Vain joka kolmannen mielestä eläkejärjestelmä on oikeudenmukainen. Ei ole yllättävää, että myönteisimmin eläkeuudistuksen periaatteisiin suhtautuvat korkeakoulutetut hyvätuloiset johtajat ja asiantuntijat. Hehän tässä vetävät pisimmän korren, jälleen kerran.

Tässä eläkeuudistuksessa ikäluokat jakautuvat hyötyjiin, joita ovat lähinnä pian eläköityvät, ja maksajiin, joita ovat 60- ja 70-luvuilla syntyneet, ynnä nuoriin, jotka jälleen hyötyvät eläkejärjestelmästä, jos me oletamme järjestelmän pysyvän muuttumattomana seuraavat 40 vuotta, mikä tosin tähänastisen maailman eläkejärjestelmien historian varassa on täysin epärealistista.

Hallituksen tavoitteena esityksen mukaan ja kolmikannan tavoitteena sitä valmistellessaan on ollut työurien pidentäminen. Tähän tavoitteeseen pyritään pääsemään eläköitymisen myöhentämisellä 62,4 vuoteen. Onko tähän tavoitteeseen olemassa muita keinoja kuin yleinen eläkeiän nosto? On. Me tiedämme, että suomalaisten toimintakyky on sekä subjektiivisten että objektiivisten mittarien mukaan keskimäärin parantunut merkittävästi viimeisten vuosien aikana. Itse asiassa, jos joku vielä jaksaa penkoa internetin kätöistä vanhoja kestävyyslaskelmia 10 vuoden takaa, niin meidän tämänhetkinen eläköitymisikämme on huomattavasti korkeampi kuin mitä noissa papereissa pidettiin tavoitteellisena eläköitymisikänä, jotta kestävyysvaje voitaisiin ratkaista. Näiden laskelmien valossa meillä ei pitäisi olla erityisen suurta huolta, ja tästä syystä monet tutkijat ovatkin tämän eläkeratkaisun taustaoletuksia kritisoineet voimakkaasti.

No, onko tavoite siitä, että työuria tulisi pidentää, ylipäätään järkevä, ja kannattaako se toteuttaa eläköitymisen kautta? No ei. Ajatus työurien pidentymisestä on sellaista vanhaa ajattelua, jossa oletetaan, että meillä on selkeät kategoriat työssä käyvien ja sitten johonkin muuhun kuuluvien välillä ja että meillä on selkeä elämänskaari, jonka aikana ihminen on ensin lapsi, sitten opiskelija, sitten töissä ja sitten eläkeläinen. Todellisuudessa me elämme jo nyt sellaisessa maailmassa, jossa näiden kategorioiden väliset rajat ovat merkittävästi hämärtyneet. Sekä se, mihinkä maailma näyttää olevan menossa, että minun mielestäni myös se, mihinkä sitä on järkevää poliittisilla päätöksillä johdatella, on pikemminkin suunta, jossa hämärtymistä jatketaan entisestään. Tarjotaan eläkeläisille mahdollisuuksia sivuansioihin ja osallistua työelämään vielä silloinkin, kun he ovat jo täysipäiväisen palkkatyön ulkopuolella. Tarjotaan ihmisille työuran aikana opiskelumahdollisuuksia, taskuja, joissa voi kehittää omaa osaamistaan. Näinhän tosiasiassa jo tapahtuu. Eihän tällaisia selkeitä työuria ole olemassa missään muualla kuin poliittisten päättäjien papereissa.

Jos me ajattelemme niitä tulevaisuuden trendejä, joista meillä tällä hetkellä on tietoa, niin siellä on käynnissä ainakin merkittävä elinkeinorakenteen muutos, mikä tarkoittaa isoa siirtymää tyypillisistä teollisuuden työpaikoista tyypillisiin palvelusektorin työpaik-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

koihin, mikä puolestaan tarkoittaa työpaikkakoon pientymistä, työsuhteiden pirstaloitumista, yrittäjyyden ja palkansaajuuden kategorioiden hämärtymistä ja ylipäättään ihan erilaista liikkuvuutta työmarkkinoille kuin mitä vielä tässä lakiesityksessä oletetaan. Siellä odottaa meitä myös jakamistalous, robotisaatio ja monta muuta semmoista isoa trendiä, jotka tulevat jo seuraavien 20—40 vuoden aikana — eli aikana, jolloinka tämän järjestelmän pitäisi taata meidän eläkkeemme — merkittäväällä tavalla muuttamaan sekä työmarkkinoita että laajemmin suomalaista yhteiskuntaa.

Se, että tässä päätöksessä ei ole millään lailla huomioitu näitä työmarkkinoiden ja suomalaisen yhteiskunnan muutostrendejä, osoittaa minusta hankalimman asian kolmikantaisessa valmistelussa: Siellä istuvat ihmiset, jotka ovat ympäröineet itsensä kaikkein vanhakantaisimmalla osalla tätä yhteiskuntaa ja jotka viimeisenä heräävät muutokseen, silloin kun muutos on jo ajat sitten tapahtunut. Tästä syystä, vaikka kolmikannassa on Suomessa tehty merkittäviä asioita, minun mielestäni semmoinen kolmikantaan ripustautuminen, jossa mikään järkipuhe, jossa mikään argumentaatio, mikään tutkimus, mikään yleisesti tunnustettu epäkohta ei riitä murtamaan kolmikantaa, on tuhoon tuomittua ja se on järjestöntä poliittista päätöksentekoa. — Kiitos.

16.13 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsillä oleva työeläkejärjestelmän kokonaisuudistus on mielestäni erittäin tärkeä, ja omasta puolestani haluan kiittää niitä ihmisiä, jotka ovat tämän merkittävän lakipaketin eteen työtä tehneet. Valmistelu on ollut varmaan pitkää, ja se on sisältänyt erittäin vaikeitakin neuvotteluja, ja lopputulos, mikä on nyt käsillä, on mielestäni hyvä.

Tämä eläkeuudistus ihan selkeästi ottaa ajan henkeen tiukan otteen. Meillä on maailma muuttunut viimeisten vuosikymmenten aikana todella valtavasti ja ihmisten elinikä jatkunut meidän hyvän terveydenhuoltomme ansiosta hyvin merkittävästi. On huomioitava myös se, että eläkerahastojen riittävyys turvataan, koska ne rahastot, mitä me keräämme ja joista eläkkeet maksetaan, eivät ole mitään sampoja, joista rahaa riittää loputtomiin, vaan ne rahat on sinne kerättävä työnantajien ja työntekijöiden yhteisellä ponnistuksella ja yhteisesti sovittujen sääntöjen puitteissa.

Eläkeikä nousee siis nyt 65 vuoteen asteittain — on hyvä, että tämä on porrastettu, että muutos ei ole niin nopea vaan siihen voimme mukautua pikkuhiljaa — niin että vuonna 62 syntyneet on ensimmäinen ikäluokka, jolla vanhuuseläkeikä on kokonaisuudessaan tuo mainittu 65 vuotta. Jo vuoden 1965 jälkeen syntyneille tämä eläkeikä kaiken lisäksi sopeutetaan elinikäodotteeseen, mikä sinänsä on tietenkin viisasta, koska pitää muistaa, että meillä tänä päivänä on tilanne, jossa naisten keskimääräinen elinikä on suurin piirtein 83 vuotta ja miehilläkin lähentelee 77:ää vuotta. Jos nyt oikein muistan erään tilaston, niin siinä sanottiin, että tänä päivänä, näinä aikoina, syntyvistä tyttölapsista lähes puolet näkee 100-vuotissyntymäpäivänsä. Eli tämä saavutettu elinikä, mikä nyt meillä keskimäärin suomalaisilla on, ei ole mikään pysyvä olotila, vaan ihmiset elävät pitempään terveempää elämää, kun pitävät itsestään hyvän huolen.

On tärkeää, että tämä eläkeuudistus nyt tehtiin ja saatiin aikaiseksi, ja on tärkeää, että suomalaisten hyvinvointi jatkuu tämänkin lainsäädännön ansiosta. Pidän erittäin arvokkaana asiana tämän lakipaketin kokonaisuudessa sitä, että koko työhistorian ajan tämä eläkekarttuma on 1,5 prosenttia ja sitä aletaan kasata 17 vuoden iässä aina sinne alimpaan eläkeikään asti. Aikanaan, kun itse aloitin työelämän, niin silloin muistamani mukaan vasta 23-vuotiaana ensimmäiset eläkemarkat silloisen järjestelmän mukaan karttuivat, eli tuli

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2015 vp

tehtyä muutamia vuosia työtä yhteisen hyvän eteen ilman että siitä omaa eläketurvaa karttui. Mutta se oli sitä aikaa, ja nyt elämme tätä aikaa.

Tämä lakiuudistus turvaa eläkejärjestelmän toimivuuden pitkälle tulevaisuuteen, kuten on moni puhuja jo tässä salissa sanonut. Alimman eläkeiän kytkeminen eliniänodotteeseen on minun mielestäni erittäin hyvä asia. Tähän kyseiseen totuuteen sisältyy myös se, että elinaikakerrointa lievennetään. Elinaikakerroinhan oli se kerroin, jolla eläkkeitä hieman leikattiin sen takia kun suomalaiset elävät pitempään. No, tämäkin asia on tässä lakiuudistuksessa huomioitu, hyvä näin.

Työeläkejärjestelmän kannalta yhtä tärkeää asiaa ei koskaan ole liiaksi korostettu, ja se on se, että työllisyyden hyvä taso on meidän toimivan eläkejärjestelmän kannalta välttämättömyys. Esimerkiksi Juha Sipilän hallitus tekee sen eteen töitä, että työllisyys olisi tässä maassa vähintään 72 prosenttia. Meidän on pidettävä näillä eri lainsäädäntöuudistuksilla tässä talossa huoli siitä, että tähän tavoitteeseen päästään. Jos meillä työllisyys ei toimi, eläkekarttumat eivät kerry ja koko järjestelmä on silloin uhattuna. Toivon, että Suomen eduskunta tässä asiassa kantaa yhteisen vastuun, että pystymme tätä työllisyysastetta nostamaan ja työttömyyttä alentamaan. Se on meidän kansantaloutemme yhteinen etu.

Lopuksi, arvoisa rouva puhemies, yksi huomio vielä uudistuksesta. Toivon, että tämä tässäkin salissa keskusteluun noussut sotilaseläkejärjestelmää koskeva muutos saisi nyt hieman syvällisemmän käsittelyn ja se lähtisi lausunnolle ja kuultaisiin esimerkiksi puolustusvaliokuntaa, tietenkin, ja sitten Puolustusvoimia, Pääesikuntaa, Rajavartiolaitosta sekä puolustusministeriötä. Sotilaseläkejärjestelmään liittyy Suomen toimivan puolustuksen ja toimivan reservin kannalta niin monta tekijää, että se ansaitsee ehdottomasti erikoisen huomion tämän lain käsittelyssä ja niin, että nämä Suomen puolustuksen kannalta tärkeät asiat huomioidaan nyt tässä lakiuudistuksessa täysimääräisinä, ettemme ikään kuin vahingossa heikennä Puolustusvoimien ja koko Suomen kannalta erittäin tärkeän reservin toimivuutta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.